

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گرامی داشت پرچمدار بزرگ تقریب
آیت الله تسخیری
در لبنان

مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی
با همکاری
رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در لبنان

شناسنامه

نام کتاب:	گرامی داشت پرچم‌دار بزرگ تقریب آیت الله تسخیری در لبنان
ناشر:	پژوهشگاه مطالعات تقریبی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی
چاپ:	اول / ۱۳۹۹ ه.ش - ۲۰۲۰م
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۶۷-۳۱۱-۸
تعداد:	۵۰۰ نسخه
قیمت:	۱۵۰۰۰ تومان
آدرس:	تهران، صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۶۹۹۵ تلفکس: ۰۰۹۸-۲۱-۸۸۳۲۱۴۱۱-۱۴ مرکز قم: ص.پ: ۳۷۱۸۵-۳۸۷۳ تلفکس: ۰۰۹۸-۲۵-۳۷۷۵۵۴۴۸-۳۷۷۵۴۹۶۶
پست الکترونیکی:	Info.taqrib@Gmail.com

التسخيري.. من الصومعة إلى الدير ومن الكنيسة إلى المسجد!

عباس خامه بار | الصدر: للهادين نت | 1 أيلول 15:59

حمل الشيخ التسخيري على عاتقه مسؤولية مناصب مختلفة، لكنَّ لظالما كانت هذه المسؤوليات أضيق من إمكانياته، إذ إنه كان هو من يمنح المنصب قيمته.

اجتماعُ الأديان.. في رحيل رجل!

منذ 4 أسابيع

{ صريح ميرزاده

لم أسمع عنه الكثير. أقصد لم أعرف الكثير عن حياته وشخصيته إلا ما كانت تعرضه القنوات الإيرانية خلال مكوثي في إيران وأبثَّ وحظه في الشاشات العربية رغم قلة متابعي لأخبار العالم.

فهرست

پیام تسلیت ولی امر مسلمین جهان، حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (زیدعزه) در پی درگذشت آیت الله

۹	تسخیری <small>رحمته</small> .....
۱۱	مقدمه حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید شهریاری .....
۱۵	مقدمه .....
۱۷	سخنرانی‌ها .....
۱۹	مصطفی اللداوی .....
۲۱	دکتر عباس خامه‌یار .....
۲۳	کشیش دکتر عبده ابوکسم .....
۲۵	شیخ بلال محمد الملا .....
۲۷	شیخ علی الخطیب .....
۳۰	دکتر محمد سمّاک .....
۳۲	شیخ دکتر سامی ابوالمنی .....
۳۴	شیخ ماهر حمود .....
۳۷	دکتر ریاض جرجور .....
۳۹	ابراهیم المصری .....
۴۱	دکتر شیخ محمد الموعد .....
۴۳	کشیش آنطوان ضو .....
۴۵	دکتر شیخ زهیر الجعید .....
۴۷	شیخ حسن عبدالله .....
۵۰	شیخ حسان عبدالله .....
۵۳	شیخ بلال شعبان .....
۵۵	شیخ حسین شحادی .....
۵۷	دکتر شیخ اکرم برکات .....
۵۹	کاردینال سبوه سرکیسیان .....
۶۲	دکتر یحیی ابو زکریا .....
۶۵	کاردینال جورج صلیبا .....

۶۸	.....	حجت الاسلام دکتر سید جعفر فضل الله
۷۱	.....	استاد دکتر معن بشور
۷۳	.....	سید علی سید قاسم
۷۷	.....	استاد طلال حاطوم
۷۹	.....	شیخ یوسف نور الدین
۸۲	.....	شیخ احمد الزین
۸۳	.....	پیام‌های تسلیت
۸۵	.....	پیام تسلیت حزب الله لبنان
۸۶	.....	پیام تسلیت جنبش توحید اسلامی در لبنان
۸۷	.....	پیام تسلیت جنبش عمل اسلامی
۸۸	.....	پیام تسلیت تجمع علمای مسلمین لبنان
۸۹	.....	پیام تسلیت شیخ عبد الامیر قبلان
۹۰	.....	پیام تسلیت علامه شیخ عقیف النابلسی
۹۱	.....	پیام تسلیت سید علی فضل الله
۹۲	.....	پیام تسلیت شیخ ماهر حمود
۹۴	.....	پیام تسلیت کاردینال بشاره الراعی
۹۵	.....	پیام تسلیت سید جعفر مرتضی الحسینی العاملی
۹۶	.....	پیام تسلیت دکتر سامی ابوالمنی
۹۷	.....	مقاله
۹۹	.....	تسخیری... از صومعه تا دیر و از کنیسه تا مسجد!
۱۰۹	.....	بازتاب خبری
۱۱۱	.....	بازتاب خبری بزرگداشت آیت الله محمد علی تسخیری پیشگام وحدت و تقریب در لبنان ...
۱۱۷	.....	بازتاب خبری و بیناری با عنوان «بزرگداشت و بیناری آیت الله تسخیری در لبنان» ...

پیام تسلیت ولی امر مسلمین جهان، حضرت
آیت الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته) در پی
درگذشت آیت الله تسخیری رحمته

بسم الله الرحمن الرحيم

با تأثر و تأسف اطلاع یافتیم که عالم مجاهد و زبان گویای اسلام و تشیع جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ محمدعلی تسخیری - رحمة الله علیه - دار فانی را وداع گفته است. کارنامه‌ی این سرو نستوه و خستگی ناپذیر در انواع خدمات برجسته در مجامع جهانی اسلامی حقاً درخشان است. عزم راسخ و دل پرانگیزه‌ی ایشان حتی بر ناتوانی‌های جسمانی در چند سال اخیر فائق می‌آمد و حضور مؤثر و پربرکت وی را در هر نقطه‌ی لازم و مفید استمرار می‌بخشید.

مسئولیت‌ها و خدمات ایشان در داخل کشور نیز فصل جداگانه و ارزشمندی از تلاش‌های این روحانی فاضل و متعهد است. اینجانب به خاندان و بازماندگان مکرم و نیز به همه‌ی همکاران و دوستان ایشان تسلیت عرض می‌کنم و رحمت و مغفرت و رضوان الهی را برای وی مسألت می‌کنم.

سیدعلی خامنه‌ای

۲۸ مرداد ۱۳۹۹

مقدمه حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید شهریاری

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عِنْدَ ذِكْرِ الصَّالِحِينَ تَنْزِلُ الرَّحْمَةُ

سخن از آیت الله محمدعلی تسخیری رضوان الله تعالی علیه که به میان می آید، ذهن ناخودآگاه به سمت و سوی این کلام نورانی امام علی علیه السلام روانه می شود که: «الْعُلَمَاءُ بَاقُونَ مَا بَقِيَ الدَّهْرُ أَعْيَانُهُمْ مَفْقُودَةٌ وَأَمْثَالُهُمْ فِي الْقُلُوبِ مَوْجُودَةٌ».

به راستی خاطرمان از وجود پربرکت این اندیشمند آگاه به زمان و دانشمند فرهنگ شناس، صاحب نظر و فرهنگ ساز لحظه ای خالی نخواهد ماند. همان که گشودن درهای معرفت نهفته در میراث گران سنگ دینی را رسالت دائمی خویش نهاده بود.

دانش فقاہت و مهارت گفتگو را یکجا در وجود خویش جمع کرده بود تا به سخن امام باقر علیه السلام جامه عمل ببوشاند که: «إِنَّا لَا نَعُدُّ الرَّجُلَ فَقِيهًا حَتَّى يَعْرِفَ لَحْنَ الْقَوْلِ وَهُوَ قَوْلُ اللَّهِ وَتَعْرِفَتُهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ».

آری او مرد گفتگو بود و در این راه از تمام توان خود بهره می برد.

ایمان به مقصد و اندیشه همراه علم و عمل را توأمان در خود داشت، تا مصداق کلام خداوند شود که: «يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ» و این گونه بود که جایگاهی رفیع نزد همه پیروان مذاهب اسلامی یافته بود.

اوبه حق نمونه عینی کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله بود که: «العلماء ورثة الأنبياء» از آن روی که خود را موظف به تزکیه نفس، تعلیم و تربیت خود و دیگران نموده بود؛ این چیزی نیست مگر اصل رسالت انبیاء الهی که: «وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ».

مرحوم آیت الله محمدعلی تسخیری با عمق بینش و کمال دانش، مصلحت و

مفسده دنیای اسلام و جامعه مسلمانان را شناخته و درک کرده بود و در این مسیر، جغرافیا و مذهب را معیار گام‌های استوار خود نکرده بود؛ بلکه آنچه برایش آرمانی مهم و رکن به حساب می‌آمد، بازگشت امت اسلامی به هویت اصیل قرآنی خویش و رسیدن جامعه اسلامی به امت واحد بود که: ﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾.

دغدغه‌های آن فقید سعید ستودنی بود؛ زیرا رهایی امت از ضلالت جهل و اسارت دشمن خفی و جلی و رفتن به سوی هدایت و شرافت، مقصد و آرمان او بود. بنابراین برای نیل به آن، حرکتی علمی و مجاهدتی تمام می‌نمود. به راستی سرمایه و ابزار آن مرد بزرگ در این مسیر پُرهیا هو چه بود؟

پاسخ به این پرسش می‌تواند جایگاه آیت الله تسخیری را عیان نموده و از او یک الگو و اُسوه حَسَنه بسازد، تا وجودش بسان چراغ راه آیندگان به خصوص جوانان، در مسیر پر فراز و نشیب فرهنگ و تمدن، دانش و بینش و وحدت امت اسلامی نور افشانی نماید.

حسن خلق، درایت عمیق، درک همه جانبه، متانت و صبر، نظم و پرکاری، گفتگو برای آشکار شدن حقایق و دور شدن از جهل، سرمایه سترگ و ابزار دقیق عمل ایشان بود. قلمرو اقدامات ایشان، به وسعت جهان.. و مخاطب او، نهاد بشر.. و هدفش ایجاد تفاهم و انسجام میان اهل خرد و علم از همه سَلایق و اندیشه‌ها از سویی و آحاد مسلمانان جامعه از سوی دیگر بود.

با آنکه یک عالم شیعه مخلص و ذوب در ولایت ائمه اطهار علیهم‌السلام بود، اما با تأکید بر مرجعیت علمی اهل بیت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم آنرا نیز محور گفتگو و وحدت امت قرار داده بود و این نشانه دوراندیشی و عمق بینش ایشان به حساب می‌آید.

ایشان در عشق و شیفتگی به ساحت ائمه اطهار علیهم‌السلام، و عزم و انگیزه خستگی ناپذیر برای تبیین معارف دین، ممتاز بود؛ از همین رو آن مرد بزرگ را باید منادی ولایت و وحدت نامید.

او براستی مرزبان فرهنگ، رهرو عقلا نیت، احیاگر هویت امت، مجاهدی

خاموش، پیشگام جهاد فکری، انقلابی بی ادعا، و سرمشق اهل علم در عمل به دانش و دغدغه‌مند وحدت بین مسلمین بود.

آیت الله تسخیری به آنچه عمل می‌کرد، ایمان و اعتقاد راسخ داشت و برای رسیدن به هدف، کوشش فراوان و سعی مبرمی بعمل می‌آورد و در این راه با فضل، فرهیختگی، خلوص، اعتدال و فروتنی گام بر می‌داشت.

رادمردی که فلسفه و هدف خلقت را می‌دانست و مسیر حقیقت را به درستی پیموده و با عرفان علمی و عملی و مجاهدت، به همه ابعاد آن مؤمن گشته بود، برای آنکه کلام مولای متقیان را معنا کند که: «النَّاسُ أَعْدَاءُ مَا جَهِلُوا»، هم عقاید دیگران را می‌شناخت، هم پیروان سایر مذاهب و حتی ادیان را به عرصه شناخت عقاید خود می‌کشاند؛ تا یکه تاز میدان مفاهمه شود و حقیقتاً در این راه بر مسیر مدارا و صلح حرکت می‌نمود.

در روش آیت الله تسخیری، منش اخلاقی، منش معنای خاصی داشت؛ زیرا می‌دانست لازمه رسیدن به هدف بزرگ و آرمان عظیم امت واحده، صبر و متانت و خلق نیکوست و اقتدا به مقتدایش "أُسُوَّةٌ حَسَنَةٌ" اعصار که در شأن او فرمودند: ﴿وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾.

از همین روست که در هر محفل فرهنگی، مجمع علمی و کنفرانسی حضور پیدا می‌کرد، تا که وجودش همچون شمعی نورافشانی نماید و دیگران را مثل پروانه بر گرد شمع وجود خویش جمع گرداند. آنچنان دلسوزانه احوال مخاطبان و عالمان را پیگیری می‌نمود که گویی اعضای یک خاندان هستند. آری مؤمنانه آیه ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ را معتقد بود و با عملش آن را تفسیر نموده است.

برای اینکه ﴿واعتصموا بحبلِ اللهِ جميعاً﴾ را عینیت بخشد، قرآن کریم را محور اصلی گفتار و رفتار خود ساخته، و بر همان مدار خستگی‌ناپذیر طی طریق نمود و امت را گرد هم آورد تا ﴿وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ عملی گردد.

مدیریت او، لسان لاین، احاطه بر زبان و شیوه گفتگو، وقت‌شناسی، علاقه و

عشق شدید به کار و رسیدن به اهداف عالی، توان علمی، حافظه قوی، نیازسنجی و موضوع سنجی درست، در کنار اخلاق حسنه باعث شده بود تا جاذبه شخصیتی ایشان دوچندان گردد و او را در عرصه‌های مختلف؛ فرهنگی علمی، اجتماعی و دینی پیروز میدان گرداند.

آیت الله تسخیری در عمل به قرآن کریم، سیره نبوی ﷺ، سنت ائمه اطهار علیهم‌السلام و سلف صالح، حقیقتاً الگویی موفق برای حرکت‌های علمی فرهنگی، تبلیغی و بین‌المللی می‌باشد.

مرام و منش آن پیر روشن ضمیر دوری از نزاع و تفرقه، سعی در ایجاد وحدت و اخوت، توجه و عمل به شریعت سمحه و سهله، صلح و دوستی، عقلانیت و اعتدال، محبت و احترام به ادیان و مذاهب و بزرگان اندیشه و خرد بود. که همه این‌ها جایگاه برتر او در نظام تعاملات و ارتباطات داخلی و بین‌المللی را به دنبال داشت و تا آخر بدان پایبند و متعهد بود.

آری او چنین بود و این‌گونه دفتر پر افتخار زندگیش، مملو و مشحون از برکات و خیرات به احسن وجه به پایان رسید و "سرو نستوه" خانه ایمان در سرزمین مقاومت به زمستان عمرش رسید. عاش سعیداً و مات سعیداً.

حمید شهریاری

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

باسمه تعالی

رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران در لبنان، نشستی و بیناری به مناسبت گرامی داشت فقید راحل آیت الله تسخیری و باحضور نمایندگان از مذاهب و ادیان مختلف و شخصیت‌های تمام طوایف لبنانی، جمعیت‌ها، سازمان‌ها، و مؤسسات لبنانی برگزار نمود. در این نشست بیش از ۳۰ نفر از شخصیت‌های مختلف به سخنرانی پرداختند. این وینار باسخنان دکترعباس خامه یار، رایزن فرهنگی کشورمان آغاز و با اجرای دکتر مصطفی اللداوی در شبکه‌های اجتماعی و فرهنگی ایران و لبنان ادامه یافت و درپایگاه اینترنتی رایزنی منتشرشد.

آنچه که پیش رو دارید، مجموعه سخنرانی‌هایی است که به اتفاق نظر همه شرکت کنندگان، این نشست در سطح کنفرانسی بود که همه ادیان را در مراسم عزای ارتحال آیت الله تسخیری، گردهم جمع کرده بود. و در رسانه‌های مختلف و شبکه‌های اجتماعی جهان عرب و اسلام، بازتاب گسترده‌ای داشت.

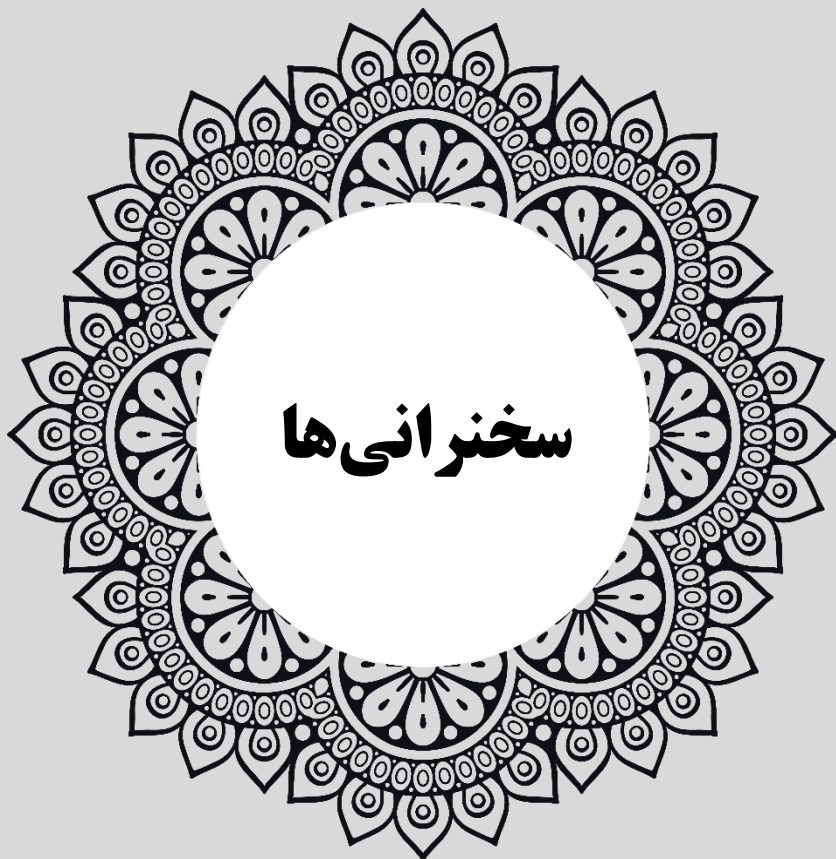
با توجه به اهمیت برگزاری چنین نشست‌هایی و نقش آن در گسترش تقریب بین ادیان و مذاهب، مناسب دیده شد که این همایش تاریخی به همانگونه که اتفاق افتاد عیناً در این کتابچه گردآوری و منتشر شود.

رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در لبنان

بیروت - شهریور ۹۹

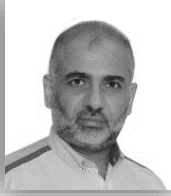

سخنرانی‌ها

سخنان مجری وینار مصطفی الداوی

بسم الله الرحمن الرحيم

والصلاة والسلام على رسول الله محمد صلى الله عليه واله وصحبه وسلم وبعد...
سروران گرامی، حاضران ارجمند، همه شما شخصیت‌های ارجمند و والا
مقامی هستید. ما امروز در بیروت در این وینار گرد هم جمع شده‌ایم؛ تا از
شخصیت عالمی بزرگ تجلیل کنیم. بنده توفیق آشنایی با ایشان را از نزدیک
داشته‌ام و سال‌ها در کنار وی کار کردم.. از وی تنها صدق گفتار، پاکی و صفای
درون، نگرانی برای این امت را لمس نمودم. من او را گاه به عنوان استاد و گاهی
به عنوان شیخی بزرگ، صاحب تجربه و حکمت و زمانی دیگر پدری مهربان و
نصیحت‌گر یافتیم که مرا به خوبی راهنمایی کرد و به نوشتن و تألیف تشویق نمود
و از من خواست تا زبان عربی خود را تقویت نمایم. من هم به توصیه ایشان عمل
کرده و همواره بر یادگیری آن، که زبان مادری ماست همت گماردم.

ما اینجا گرد هم آمدیم؛ تا از شخصیتی تجلیل کنیم که شایسته تکریم و تجلیل
است. عالم بزرگ آیت الله تسخیری، نامی مشهور و آشنا نزد همگان بلکه تمام جهان
اسلام بوده و هست. و مسیحیت پیش از مسلمانان با او آشنا شده‌اند. او پرچمدار
تقریب و وحدت اسلامی بین مذاهب امت اسلامی بود. صفات متعدد و مسئولیت‌های
مهم و مختلفی را عهده دار بود. هیچ نویسنده‌ای احاطه‌ای به تمام صفات او به طور
کامل ندارد، اما با این حال در جهان عرب و اسلام شهرت یافت و سنگ زیر بنای
تقریب بین مذاهب اسلامی به‌شمار می‌رود. او عالمی با تقوا و با ورع و زاهد بود.
آری ایشان را از نزدیک می‌شناسم؛ عالمی با تقوا و با ورع، زاهدی متواضع،
انسانی بخشنده، بردبار، مؤمن، مدافع حق، مهربان، با لطافت، پاک نهاد، با

صدایی آرام اما با کلامی توانا بود، که مشاور رهبر انقلاب اسلامی در امور جهان اسلام بود.

این مرد تمام عمرش را در اندیشه تقریب بین مسلمانان گذراند و ایمان داشت که قدرت این امت در ایجاد وحدت میان آنها است. او در فلسطین و مقاومت شناخته شده بود و همیشه می گفت: از خداوند می خواهم تا عمرم را طولانی کند تا شاهد آزادی فلسطین باشم و در مسجد الاقصی و قبله اول مسلمانان، نماز بخوانم. از خداوند می خواهیم تا نسل پس از ایشان این آرزو را محقق کنند و ما همگی در قدس، به اقامه نماز برخیزیم.

ایشان به قدرت این امت و صلابت و پیروزی هایش ایمان داشت و برای این امت هیچ گاه احساس ضعف و شکست نمی کرد. اما بر این باور بود که این امت به خواب رفته و باید کسی آن را بیدار کند. لذا نیازمند تلاش و مجاهدت بسیار است؛ تا مفاهیم وحدت و وفاق میان مسلمانان بسط و گسترش یابد. باید بگویم تلاش های او به ثمر نشست و اکنون وحدت میان مسلمانان را شاهد هستیم. آری همچنان با چالش هایی روبرو هستیم اما به اذن الهی این چالش ها را پشت سر خواهیم گذاشت.

او نه تنها به وحدت میان مسلمانان ایمان داشت بلکه وحدت میان مسیحیان در منطقه و جهان اسلام را باور داشت و معتقد بود؛ امت قوی آن است که میان تمامی مذاهب و ادیان آن وحدت وجود داشته باشد.

اگر هم اکنون میان ما بود از این اتفاق دردناکی که در بندر بیروت رخ داد به شدت متأثر می شد. ما هم امروز در بیروت و سرزمین مقاومت از او تجلیل می کنیم تا بخش کوچکی از حقی که ایشان بر ما دارد را ادا کرده و به گوشه ای از آرزوهای او جامه عمل بپوشانیم.

درختی را که او به ثمر نشانده، آبیاری خواهیم کرد تا وحدت میان امت و آزادی فلسطین را در سایه سار آن محقق سازیم.

سخنان رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در لبنان

دکتر عباس خامه‌بار

بسم الله الرحمن الرحيم

شاید نتوانم بسیاری از امور را درباره ارتحال آیت الله تسخیری بگویم، چرا که تریبون امروز در اختیار سخنان، بیان‌ها و پیام‌هایی خواهد بود که از دل و جانی بر خواهد خواست که او میان آن‌ها الفت ایجاد کرده بود.

جمع حاضر مایه افتخار و سربلندی است. نمایندگانی از مراکز دینی سه گانه در لبنان، از مقرر مارونی‌ها در "بکرکی" گرفته تا دارالافتوی اهل تسنن و مجلس اعلای شیعیان، مؤسسات، جمعیت‌ها، سازمان‌ها، تمام طوایف، مذاهب و ادیان. انسان از چنین حضور فراملی و فرا مذهبی احساس خرسندی می‌کند، حضوری که فراتر از مرزهای لبنان و ایران و خارج از چارچوب‌های مذهبی، طایفه‌ای و نژادی است. این حضور بهترین مرثیه برای آیت الله تسخیری می‌باشد، همان انسانی که در دوران زندگی‌اش در پی ایجاد وحدت و تقریب میان ادیان و مذاهب بود و پس از درگذشت خود نیز تمام ادیان را برای تسلیت گفتن در مجلس یادبودش، دور هم جمع کرده است. از این کاشی با تنوع نقش‌ها و رنگ‌های زیبایی که لبنانی‌ها به رغم اوضاع جاری این کشور و محدودیت‌هایی که این وبا (کرونا) بر ما تحمیل کرده، در یادبود این شخصیت ارائه می‌کنند، تشکر می‌کنم. اما شما در مرثیه خورشید حضور یافتید، همان گونه که جلال‌الدین رومی می‌گوید:

آفتاب آمد دلیل آفتاب   گر دلیلت باید، از وی رو متاب

لذا وجود این شخصیت به تنهایی برای شناختش کافی است. وجود شما نیز امروز دلیل بر جایگاه و مقام آیت الله تسخیری می‌باشد. کسی که می‌خواهد این

شخصیت و مسیر کامل زندگی اش را دریابد، می تواند با نگاهی به جلسه امروز ما، به این معرفت دست یابد. لذا خود این جمع، بهترین معرفت تاریخ شخصیت آیت الله تسخیری خواهد بود.

شاید هر آن چه که در چهار دهه شناخت خود، درباره این شخصیت داشتم و شناختم - که مانند مرید و مرادی بود که هر زمان به نصیحتی نیاز داشتم، نزد او می رفتم - و من آن را به زبان فارسی و عربی با عنوان «تسخیری، از صومعه تا دیره، و از کلیسا تا مسجد» نگاشتم، که چندی قبل در ایران و لبنان انتشار یافت، که تمام عواطف، احساسات و محبت بنده نسبت به این عالم جلیل القدر می باشد. اما جمع امروز دوستان، باعث شد تا وی را از نگاه دیگری بنگرم. او را در دل های تمام طوایف و ادیان می بینم و در سخنان زیبا و ارزشمند این جمع حاضر می یابم. با بیتی از شاعر فارسی زبان عبدالرحمن جامی سخنانم را پایان می بخشم:

تو چه مظهري که ز جلوه تو صدای صیحه صوفیان
گذرد ز ذروه لامکان که خوشا جمال ازل خوشا
همه اهل مسجد و صومعه پی ورد و دعای شب
من و ذکر طلعت و طره تو من الغداة الى العشا

تربیون را به شما واگذار می کنم، سخن درباره این روحانی جلیل القدر، همان کلام شما خواهد بود. احترام، تعظیم و تقدیر خود را نثار حضور ارزشمند و ویژه شما می کنم. چرا که این حضور فراتر از تسلیت و گرامی داشتی است که در این جلسه تاریخی، همان گونه که می بینم و دوستان این پرچمدار وحدت می بینند، خواهد بود. همان شخصی که به مناسبت درگذشت خود، امروز ما را دور هم جمع نمود همان گونه که در ایام عمر شریف خود ما را جمع می نمود.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

سخنران رئیس مرکز رسانه‌های کاتولیکی

کشیش دکتر عبده ابوکسم

جناب کاردینال مار بشاره پطرس الراعی از من خواست، تا به نام ایشان در این مجلس بزرگداشت علامه آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری حضور یابم و تسلیت قلبی ایشان را ابلاغ نمایم.

کسی که بر روند حرکت این راحل بزرگ آگاه شود، در خواهد یافت که او عالمی دینی بود، همان گونه که در فرهنگ و علم نیز در آن سطح بود. و با حکمت خود در خدمت به تقویت گفتگوی میان ملت‌ها و تقریب بین آنها توازن ایجاد می‌کرد، تا انسان را محوری اصلی در آن قرار دهد و ارزش‌های دینی و انسانی که در رشد جامعه تأثیر گذار هستند را تقویت کند تا در نتیجه جامعه در سطحی از انعطاف پذیری و پذیرش دیگران قرار گیرد، آن هم بر اساس مسائل دینی؛ به این معنا که ادیان را تریبونی برای پذیرش دیگران و به دور از تعصب و اختلاف قرار دهد و آن را منبری برای گفتگو، به دور از منازعه قرار دهد. ایشان این تریبون را فضایی برای صلح، به دور از هر نزاعی و جنگی قرار داد.

حرکت دینی و فرهنگی ایشان که در مقالات و تألیفات گسترده و ارزشمندش دیده می‌شود، گواه آن است که اندیشه این فقیه بزرگ، که تقریب بین مذاهب و ادیان و گسترش فرهنگ برادری میان مردم را به دور از گرایش‌های سیاسی و دینی آنها انتخاب کرده بود، بر این امر تأکید نمود: که انسان‌هایی که انگیزه‌های پاک دارند می‌توانند فرهنگ برادری و ارتباط را با هدف تقویت فرهنگ صلح میان ملت‌ها گسترش دهند.

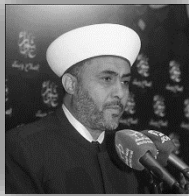
ما امروز این ویژگی‌های والا را با هدف تکریم از این شخصیت و به خاطر تأکید بر این فرهنگی که درون ذاتش فرهنگی والاست، یادآور می‌شویم. ما امروز

چقدر به این امور نیازمندیم، آن‌هم در سایه منازعات و جنگ‌هایی که بسیاری از کشورهای جهان و محیط اطراف ما را به خود مشغول کرده است. و این مسئولیتی بزرگ بر دوش هر فرهیخته و انسان مؤمن است.

از خداوند متعال می‌خواهیم که ما را به راه راست هدایت کند تا پیام آور صلح و محبت باشیم.

بار دیگر به نیابت از جناب کاردینال مار بشاره پطرس الراعی به خانواده، دوستانش و اهل علم تسلیم می‌گوئیم و برای شما عمری دراز آرزو مندیم.

سخنان مفتی جمهوری لبنان، شیخ عبداللطیف دریان،
قرائت شده توسط

شیخ بلال محمد الملا

بسم الله الرحمن الرحيم

به نیابت از مفتی جمهوری لبنان شیخ عبداللطیف دریان، به خانواده شیخ محمد علی تسخیری صادقانه‌ترین تسلیت را به مناسبت درگذشت ایشان عرض می‌نمایم و از خداوند متعال مسئلت می‌نمایم که وی را مشمول رحمت و واسعۀ خود گرداند. با ارتحال شیخ تسخیری، سخن امام جعفر صادق علیه السلام تحقق می‌یابد که فرمود: اگر عالمی بمیرد، در اسلام رخنه‌ای ایجاد خواهد شد که چیزی آن را پر نخواهد کرد. این فقید بزرگ، صاحب پروژه‌ای اسلامی و وحدت‌گرا، و صاحب دیدگاهی کامل در تقریب بین مذاهب اسلامی بود. همان گونه که پرچمداری از پرچمداران اصلاحات و گفتگوی میان طوایف در جهان معاصر به‌شمار می‌رفت. وی در دوران سختی از دوران تاریخ امت عربی و اسلامی فعالیت کرد، چرا که شرایط انقسام شدیدی بر این امت حاکم بود. لذا طرح وحدت اسلامی را بنیان نهاد و برای رسیدن به آن تلاش کرد و در این راه سختی‌هایی را تحمل نمود، همان گونه که پرچم برادری و انسانیت را با توانمندی کامل و قدرت برافراشت. شاید شیخ تسخیری نتوانست آرزویش را آن گونه که می‌خواست محقق کند، اما بذریعۀ خیر را توانست در زمین بنشانند و به زودی - انشاءالله تعالی - ثمراتش را نشان خواهد داد.

امروز با علامه دکتر شیخ عبدالستار ابوغده سخن گفتم، از وی درباره شیخ تسخیری پرسیدم، ایشان به من گفت: وی ستاره‌ای درخشان در آسمان کنفرانس‌های مجمع فقه اسلامی که وابسته به اتحادیه جهان اسلام در مکه مکرمه است، به‌شمار می‌رفت، دارای اندیشه‌ای با نفوذ و دیدگاهی روشن بود، از او هیچ سهوی دیده

نشد، الگویی برای پاکی و تواضع بود، نمایان گر گذشتگان پاک نهاد و دارای بیانی با برهان و حجّت قوی بود.

بر این یقین هستم که دعوت کنندگان به وحدت اسلامی با درگذشت شیخ تسخیری رکنی اصیل و مؤسس طرح وحدت اسلامی و نهضت اسلامی و انسانی، و گفتگوی میان فرزندان ادیان آسمانی را از دست داده و خسارت دیده‌اند.

ما امروز به امثال این اندیشمند نمونه، در چنین شرایطی که امت اسلامی در آن به سر می‌برد، بیش از گذشته نیازمندیم.

وی در شخصیت همه جانبه‌اش نادر بود، شبیه کسی در انجام وظیفه‌اش نبود و کسی نیز در انجام وظیفه‌اش شبیه او نیست.

این نشست بزرگ‌داشت، گواهی صادقانه بر این است؛ که شیخ تسخیری در دوران حیات خود جمع‌کننده اندیشه وحدت میان مذاهب اسلامی و اندیشه گفتگوی صادقانه بین اسلام و مسیحیت بود.

ایشان در وفاتش نیز ما را بر وحدت و تقرب، ارتباط و دیدار بر محور آنچه خیر همگان است جمع کرده است.

سخنان نایب رئیس مجلس اعلای شیعی

شیخ علی الخطیب

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين وصل الله على سيدنا رسول الله وعلى آله الطاهرين وأصحابه المنتجبين والشهداء والصالحين.

در آغاز باید تسلیت خالصانه خود را به مناسبت درگذشت عالم ربانی جناب آیت الله شیخ محمد علی تسخیری، به آیت الله امام خامنه‌ای و مراجع بزرگ حوزه‌های علمیه عرض نمایم و از خداوند متعال مسئلت می‌نمایم ایشان را غریق رحمت واسعه خود گرداند. با این باور و اعتقاد که مرگ حق است.

ما در حال حاضر نقش ویژه‌ای را که ایشان - رضوان الله تعالی - در یکی از مهم‌ترین میادین فعالیت اسلامی و انسانی ایفا نمود را در کنار خود نداریم، که همان مسئله وحدت و تقریب بین مسلمانان به رغم وجود تمام اختلافات مذهبی آنان است. مسئله‌ای که مهمترین دغدغه رهبران و اندیشمندان مسلمان بوده و بارزترین عوامل سقوط و عقب ماندگی می‌باشد. که از عوامل اختلافات کشنده و منفور و تعصب‌های طایفه‌ای است و بر انگل‌هایی که از موانع موجود میان مشترکات و بیان تناقضات تغذیه کرده و به حیاتشان ادامه می‌دهند بالا رفته است. و این گونه بود؛ که این امت مشغول خود شده و از سرنوشتش و مسائل اصلی‌اش که موجودیت و هویتش را تهدید می‌کنند غافل شد. علامه فقیدها این حقیقت و میزان اهمیت دعوتی که امام خمینی، در خصوص تلاش برای ایجاد وحدت میان مسلمانان داشت، تقویت مشترکات آنان، برجسته کردن و اهمیت جلوه دادن آن در جنبش بیداری اسلامی را درک کرده بود. لذا با توجه به توانمندی‌های علمی، فرهنگی و قدرت حرکت و خلاقیتی که از طریق روابط گسترده‌اش و

فضای حرکتی که میان کشورهای عربی و اسلامی، کنفرانس‌ها و مراکز فرهنگی که در این مدت از عمر شریفش در اختیار داشت، تلاشی گسترده و ویژه در این عرصه انجام داد.

برادران عزیز، حرکت به این سمت، آسان نبوده و موانع بزرگی بر سر راهش وجود دارد و باید وارد جنگ‌های سختی شد که خطرناک‌تر و خشن‌تر از جنگ‌های نظامی و اقتصادی می‌باشد، بودجه‌های هنگفتی برای آن صرف می‌شود و لشکری از رسانه‌ها و برنامه‌های تلویزیونی و شبکه‌های اجتماعی مجازی و اتاق‌های تاریکی برای تبدیل حقایق و مخدوش کردن وقایع آن تدارک دیده شده است. بنابراین این نزاع نیازمند فعال کردن بیشتر پتانسیل‌ها و اختراع ابزاری نو و پیشرفت آن‌هاست؛ تا بتوان از نظر امکانات هم سطح آنان شد و از این میدان با موفقیت خارج شد. حقایق و حوادثی که با موضوع اختلافات طایفه‌ای گذشته، که جهان عرب و دنیای اسلام در حال تجربه آن‌هاست، نزدیک بود همه چیز را از بین ببرند.

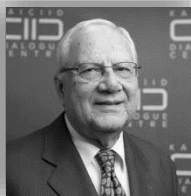
پتانسیل‌های معنوی و بزرگی که این امت دارد، به طور دائم و متأسفانه با هدف نابودی فرزندان‌ش به دستان خود، مورد استفاده قرار می‌گرفت. همان گونه که پیش از این رخ داد و هم اکنون نیز در بسیاری از کشورهای عربی و اسلامی توسط جنبش‌های تکفیری و به واسطه نظام و رهبرانی که در خدمت دشمنان این امت کار می‌کنند، رخ می‌دهد و این اقدامات هر چند وقت یک‌بار انجام می‌شود. اگر این پتانسیل‌ها به طور صحیح هدایت می‌شد و در برابر دشمن اسرائیلی قرار می‌گرفت، دیگر شاهد نفوذ اسرائیل در میان جهان عرب نبودیم که بیایند و درهای سازش‌کاری را به طور کامل و آشکارا در برابر آن‌ها بگشایند، درحالی که پیش از این به صورت مخفیانه رخ می‌داد.

وظیفه ماست که با تلاش مضاعف برای بیداری ملت‌هایمان و خارج شدن از وضعیت روتینی که در تعامل با این مسئله وجود دارد و با کمک از افراد متخصص

و توانمند، جهت ارائه راهکار و برنامه‌ای متناسب با طرح‌هایی دقیق برای مقابله با چالش‌ها تا رسیدن به نتایج عملی اقدام نمائیم. و این امر نیازمند ایجاد مؤسسه‌ها، و تکیه بر مراکز مطالعاتی متخصص و کمک گرفتن از پژوهش‌های اجتماعی، روانی، رسانه‌ای، عقیدتی و فرهنگی و تأسیس مراکز منطقه‌ای و ملی است، و به جای آن‌که بیائیم به صورت فردی و بی هدف و بدون تخصص اقدام کنیم؛ که این کار فرصت‌ها، اموال و تلاش‌ها را هدر خواهد داد، بایستی جهت تعامل متناسب با مقتضای شرایط اقدام نمود.

رحمت و رضوان خدا بر علامه تسخیری.

و السلام علیکم ورحمة الله و برکاته

دبیرکل اجلاس معنوی اسلام و مسیحیت

دکتر محمد سماک

بسم الله الرحمن الرحيم

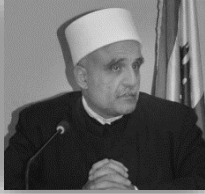
نخست درباره موضوع علامه فقیه شیخ محمد علی تسخیری - رحمت الله علیه - باید بگویم: ایشان نه تنها شخصیت ممتاز در بین علمای مسلمین بود که به وحدت اسلامی توجه داشت، بلکه او به تنهایی یک مجموعه‌ای از باورهای بود که اجازه نمی‌داد اختلافی رخ دهد و باور داشت: نباید سخن گفتن از وحدت به مفهوم نزاع مورد استفاده قرار گیرد، بلکه اجتهاد فکری در این است که تعدد و تنوع در چارچوب ایمان مشترک باشد؛ لذا اقدام‌های ایشان با تعامل عاطفی، تفاهم و در بیشتر موارد با برداشت مثبت روبرو شد. و می‌توان به این سخن خداوند متعال استناد نمود که فرموده است: "واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا" به ریسمان خداوند چنگ زنید و متفرق نشوید. قرآن کریم سخنی از اختلاف به میان نمی‌آورد و نمی‌گوید اختلاف کنید و تفرقه بیاندازید و متفرق شوید، چرا که در اجتهادات، وجود اختلاف امری طبیعی است و این اجتهادات تنها محدود به اسلام نبوده و در تمامی اعتقادات دیگر نیز وجود دارد. در مسیحیت، یهودیت، بودائیسیم و هندوها و دیگر عقاید، مکاتب متعددی وجود دارد، مهم این است که چگونه پل ارتباطی، احترام و تفاهم را میان این مکاتب و به ویژه درون خانواده اسلام برقرار و ایجاد کنیم.

این همان هم و غم شیخ تسخیری بود، لذا زمانی که در بیروت، تهران، قاهره و دمشق و در کنفرانس‌های بین‌المللی دیگر به صورت مشترک فعالیت می‌کردیم، فرد دیگری جز شیخ تسخیری نبود و در هر موقعیت و مکانی، با توجه به تمام آرای موجود، همیشه خود واقعی‌اش را نشان می‌داد. وی بر وحدت اسلامی بسیار

توجه داشت و به آن نیز عمل می‌کرد و به آن ایمان داشت و معتقد بود: تعدد به معنای تفرقه و اختلاف نیست.

ما در برخی مسائل فکری موفق عمل کردیم و موفق شدیم. اما متأسفانه نتوانستیم مسائلی که بر آن اتفاق نظر پیدا کردیم را اساس رابطه‌مان در روابط میان اسلام و مسیحیت قرار دهیم و در این امر موفق نبودیم. اما امیدواریم که این رسالت ادامه یابد، همان رسالتی که شیخ تسخیری - رحمت الله علیه - با اعتقاد و ایمان صادق، آن را بر دوش کشیده بود و با تمام اخلاص و پشتکار برای آن تلاش می‌کرد، ما نیز همراه او در این امر کمک می‌کردیم و تا به امروز تلاش می‌کنیم که این مسیر را در سایه آنچه که برای ما از مطالعات و پژوهش‌ها، موضع‌گیری‌های شجاعانه و علمی مبتنی بر عقاید اسلامی به یادگار گذاشت، ادامه دهیم. خداوند او را به رحمت واسعه خود بیامرزد و امیدواریم مکتب او همچنان در کار اسلامی و با هدف وحدت اسلامی ادامه یابد.

والسلام علیکم

سخنان دبیرکل مؤسسه عرفان التوحیدیه، دروزی ها

شیخ دکتر سامی ابوالمنی

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين وعلى صحبه واله الطاهرين وبعد:

در آغاز با تأثر و اندوه فراوان، به نیابت از خود و به نیابت از همکارانم در مؤسسه عرفان التوحیدیه و برادرانم در طایفه موحدان درزی‌ها، درگذشت آیت الله شیخ محمد علی تسخیری را تسلیت عرض می‌نمایم و برای روح ایشان رحمت و برای خانواده، همراهان و دوستدارانش توفیق کسب فیض از مکتب اسلامی فقهی و سیره گفتگو و اندیشه انسانی ایشان را مسئلت می‌نمایم.

آیت الله شیخ محمد علی تسخیری، دعوت کننده‌ای مورد اعتماد و یکی از مهمترین شخصیت‌های اسلامی تلاش کننده در جهت ایجاد وفاق میان مذاهب اسلامی به‌شمار می‌رفت که پیشاپیش آن‌ها، دو مذهب سنی و شیعه بود. مجاهدی پیاخته در برابر تکفیر موجود در چارچوب جهان اسلام و خارج از آن بود.

ایشان نخستین شخصیتی بود که در سال ۱۹۸۹م/۱۳۶۷ش در جمهوری اسلامی ایران به هنگامی که به دعوت مسئولان این کشور به عنوان نخستین نمایندگان طایفه موحدان درزی به آنجا رفته بودیم، با او دیدار کردیم. ایشان در فرودگاه بین المللی تهران به استقبال ما آمده بود و همان گونه که با دیگران رفتار می‌کرد با ما از همان لحظه نخست با سخنان جذاب و چهره گشاده و احساسات و عواطف و محبت صادقانه برخورد نمود. او الگویی از علمای صالح و انعطاف پذیر، روشنفکر و پای بند به مسئله اسلام و انسان و فراتر از تمام عناوین و القاب در جمهوری اسلامی ایران بود.

در سفرهای خود به ایران با او بیشتر و بیشتر آشنا شدیم و نیز زمانی که در لبنان با وی دیدار کردیم. او با دوستان بسیارش انس می‌گرفت و آن‌ها را دوست داشت. او همچنین در بسیاری از مراکز اسلامی و مسیحی با سخنان نیکو و تأثیر گذار به دعوت خالصانه مبنی بر ضرورت انسانی کردن اندیشه و دین و دوری از تعصب، تکفیر و انزجار میان پیروان مذاهب و ادیان می‌پرداخت، که این دعوت، رسالت ما و رسالت فرزندان لبنان نیز می‌باشد.

همچنان او را این گونه یافتیم که نه تنها بین مسلمانان به گفتگو و تقریب بین مذاهب می‌پرداخت، بلکه به گفتگو و تقریب بین ادیان و فرهنگ‌ها توجه و اهتمام می‌ورزید. و ما ایشان را عالمی متواضع، متین و آرام یافتیم.

سخنان دبیرکل اتحادیه علمای مقاومت

شیخ ماهر حمود

بسم الله الرحمن الرحيم

والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم وعلى من اتبعهم إلى يوم الدين. برادران عزیز، درود و رحمت خدا بر شما. من مجددا تسلیت و تعزیت خود را به خاطر درگذشت این مرحوم بزرگ اعلام می‌دارم، مردی که یکی از ارکان اتحادیه‌ای است که ما در آن هستیم. وی بنیانگذار آن و عضو هیات رئیسه، و یکی از کسانی است که این راه را گشودند. در حقیقت، آن مرحوم بزرگ، الگویی برجسته را ترسیم نمود که دانشمندان جهان اسلام و مبلغین اسلامی و همه کسانی که در زمینه اسلامی فعالیت می‌کنند باید این رویکرد را به عنوان روش خود برگزینند؛ زیرا وی وابستگی مذهبی و ملی خود را به یک وابستگی علمی یا وابستگی ارگانی تبدیل کرد، اما آن را به عنوان اولویت روابطش با دیگران و یا به عنوان شعاری برای درگیری با دیگران قرار نداد. چنانچه صحبت کردن از مذهب و یا صحبت در مورد یک ملیت از اولویت‌های او نبود. بهترین چیز در مورد وی این است؛ که او به زبان عربی بهتر از زبان فارسی صحبت می‌کرد و بهتر از سایر زبان‌ها به زبان عربی می‌نوشت و خطبه می‌خواند.

نقش وی در اتحادیه علمای مقاومت بسیار برجسته بود و همه بر نظر او حساب باز می‌کردند، به‌ویژه هنگامی که معاون رئیس آن (اتحادیه علمای مقاومت) می‌شد، در کشورها می‌گشت و ایده وحدت را گسترش می‌داد، و امت را برای یک گام جدید آماده می‌کرد. همه این‌ها متأسفانه قبل از انحراف اتحادیه که از سال ۲۰۰۷ به بعد شروع شد، می‌باشد. انحرافی که در آن اولویت تبدیل به

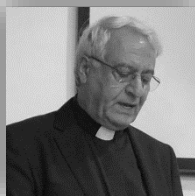
تحریک مذهبی و مواجهه با نهادها به روشی نسنجیده و غیراسلامی وحتى به شیوه‌ای که منسوب به استکبار جهانی است، شده است. همان‌گونه که متأسفانه در لیبی یا مصر یا سوریه اتفاق افتاده است. این بدان معناست که او توانسته بود در این شرایط خاص، راه را هموار کند و چیزی را به نتیجه برساند، علیرغم اینکه او - اگر قائل به صحت تعبیر شویم - بر خلاف جهتی که امت اسلامی حرکت می‌کرد، حرکت می‌کرده است. حتی اگر این اتفاق می‌افتاد، اصطلاحاً بر خلاف جهتی است که ملت اسلامی در حال غفلت و جهلش به آن سمت می‌رود.

در اینجا باید بگوییم: نبرد ما به عنوان انسان‌های وحدت‌گرا و اهل تقرب و معتقدان به وحدت امت اسلامی در برابر استکبار غربی و صهیونیسم، و در برابر همه چالش‌ها، یک نبرد آسان نیست، بلکه جنگی است دشوار، که تقریباً غیر ممکن است. از آنجاکه دشمنان ما اهل تفرقه افکنی، پیروان استکبار و طرف‌های زشت خوئی می‌باشند که بر ذهن و ثروت مردم مسلط شده‌اند، از حمایت‌های پشتیبانی فوق‌العاده‌ای بهره می‌برند، و در واقع از حمایت‌های لجستیکی، مالی و رسانه‌ای به صورتی گسترده برخوردارند. و در این رابطه کافی است یک مثال بزنیم، و آن عبارت است از سخن جفری ولتمان: «ما در حدود یک سال یا یک سال و نیم نزدیک به ۵۰۰ میلیون دلار برای تحریف کردن (بد نام کردن) چهره مقاومت در ذهن مردم صرف کرده‌ایم.»

این مثال برای نشان دادن اندازه چالشی که ما و امثال آن مرحوم بزرگ در برابر چه توطئه بزرگی زندگی می‌کنیم، کافی است؛ به همین خاطر می‌گوییم هر نتیجه‌ای که او کسب کرده شایسته ذکر است، هر نتیجه‌ای که همه ما در چهل و دو سالی که از انقلاب اسلامی در صحنه اقدامات اسلامی به دست آوردیم، مسئله مذهبی را به صورت گسترده‌ای باز نمود. اما بگذارید یک سوال بپرسیم: شیخ تسخیری و امثال او دست‌هایشان را دراز کردند، سال‌ها را گشودند و فرصت‌های فراوانی ایجاد کردند تا زبان واحدی را ایجاد نمایند و فضاهای مشترک را بسازند،

اما بگذارید بپرسیم که در طول این چهل و دو سال چه کسی به ایران یا جریان‌های حاصل از ایران و انقلاب پرداخته؟ و چه کسی به جریان‌های واهی از عربستان سعودی و یا جنبش اخوان‌المسلمین پرداخته، آیا یکی از آنها وجود دارد که به ایران رفته باشد و گفت و گویی را آغاز کند؟

ما درهای گفتگو را به طور گسترده گشوده‌ایم و همیشه اعلام آمادگی خود را برای استقبال از دیگری در خانه خود، نموده‌ایم تا با او به گفتگو و تبادل فرهنگ، اندیشه و پیام‌های بشردوستانه بپردازیم. این همان اخلاق ما است که بر اساس مدارا، عشق و ستیزه با تکفیر استوار شده است، همان‌طور که همه ما از مکتب تسخیری آموخته‌ایم.

سخنان دبیر کل گروه عربی گفتگوهای اسلامی مسیحی

دکتر ریاض جر جور

فضلا، سروران گرامی و شخصیت‌های حاضر، سلام علیکم
با درگذشت دبیرکل سابق مجمع تقریب بین مذاهب اسلامی، آیت الله
محمدعلی تسخیری در پایتخت ایران، تهران، ما عالمی بزرگ و کسی که به وفاق
میان اهل سنت و شیعه دعوت می‌کرد، و قیام کننده‌ای در برابر تکفیر در جهان
اسلام با همه مذاهب مختلفش، را از دست دادیم. او عالمی متقی، مجاهد، یاور
خدا و رسولش و ائمه طاهرین بود.

آری حجت حق، شیخ محمد علی تسخیری، به عنوان زبان گویای دعوت به
اسلام ناب محمدی با سخن دلنشین و نیکو، شناخته شده است.

فقید ارزشمند ما در شهر نجف اشرف در عراق به دنیا آمد، سپس به ایران
مهاجرت و در شهر مقدس قم ساکن شد و تحصیلات حوزوی خود را حدود ده
سال در آنجا ادامه داد و سپس به تدریس در حوزه و برخی دانشگاه‌ها و مراکز
علمی ایران پرداخت.

ایشان مسئولیت‌های متعددی پس از پیروزی انقلاب اسلامی برعهده گرفت
که مهم‌ترین آن‌ها مشاور رهبر انقلاب در امور کشورهای اسلامی، دبیر کل مجمع
جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی بود. وی کتاب‌های بسیاری را در موضوعات
مختلف مانند تفسیر، اقتصاد اسلامی، فقه، اندیشه و تاریخ تألیف و ترجمه نمود.
برخی تألیفات او به انگلیسی، اردو، فارسی و دیگر زبان‌ها ترجمه شده است.

از ده‌ها سال پیش تاکنون ایشان در هر اقدامی جهت وحدت اسلامی و تقریب
بین مذاهب اسلامی و تقارب و همکاری میان مسلمانان جهان، چه در سطح
مسئولان یا جوامع لائیک و یا در کنفرانس‌ها، پژوهش‌ها و مطالعات و گفتگوها و

روابط مستقیم با دیگران، شخصیتی علمی، عملی، تلاشگر، متخلق به اخلاق، وفادار و از خود گذشته به‌شمار می‌رفت.

وی، نه‌تنها پرچمدار گفتگو بین مذاهب اسلامی به‌شمار می‌رفت بلکه پرچم‌دار گفتگوی اسلامی مسیحی نیز بود. شخصا به یاد دارم که ایشان برای دیدار من در چارچوب شورای کلیساهای شرق به قبرس آمد، تا صفحه جدیدی از گفتگو با این شورا را بگشاید. بعدها در لبنان در چارچوب کارگروه عربی گفتگوی اسلام و مسیحیت در تعدادی از نشست‌های گفتگو با او شرکت کردم، چه در قبرس، لبنان و یا مصر.

آیت الله تسخیری سزاوار هر امتیازی است و باید نقش مثبت او را در آرام کردن ذهن مسیحیان ایران، پس از شهادت کشیش میخائیلان یاد آور شد که بر روی امنیت و صلح میان مسیحیان ایران تأثیر گذاشت. به ویژه زمانی که نمایندگان انجیلی خاورمیانه به تهران رفته بودند و ایشان میزبان آن‌ها و مسلمانان ایرانی بود و در رسانه‌ها دعوت به همزیستی، امنیت و صلح مشترک نمود.

وی نقش ویژه و مبارکی در گفتگوی میان ادیان آسمانی و همزیستی مشترک، ایفا نمود و این نقش مثبت توانست برای سال‌ها ادامه یابد.

به همین مناسبت، به نیابت از مجموعه عربی گفتگوی اسلام و مسیحیت و به نام انجمن توسعه و فرهنگ و گفتگو، صمیمانه‌ترین تسلیت را به ملت ایران و خانواده این فقید بزرگ تسلیت عرض می‌کنم و از خداوند می‌خواهم که ایشان را در بهشت جای دهد و به شما صبر جمیل و آرامش عنایت فرماید.

سخنان دبیر کل سابق جماعت اسلامی (اخوان المسلمین)

ابراهیم المصری

بسم الله الرحمن الرحيم

خداوند متعال می فرماید: ﴿مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَّنْ قَضَىٰ حُبَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا﴾ (از میان مؤمنان مردانی هستند که بر آنچه با خدا عهد بسته‌اند صادقانه وفا کردند برخی از آنان به شهادت رسیدند و برخی از آن‌ها در [همین] انتظارند و [هرگز عقیده خود را] تبدیل نکردند). این آیه کریمه را یاد آور می‌شویم و از خداوند متعال می‌خواهیم که جهاد این فقید ارجمند شیخ محمدعلی تسخیری را بپذیرد.

در اوایل دهه هشتاد قرن میلادی گذشته با شیخ تسخیری آشنا شدیم، آن هم پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، در آن زمان کنفرانس‌های وحدت اسلامی در ایران برگزار می‌شد و برای شرکت در آن جمع بسیاری از فعالان عرصه‌های اسلامی دعوت می‌شدند. شیخ تسخیری نیز از بارزترین دست اندرکاران این کنفرانس‌ها بود؛ چه در تهران و چه در زمانی که به لبنان منتقل شدم، زمانی مجمع تقریب بین مذاهب اسلامی تأسیس شد و پس از آن نیز اتحادیه جهانی علمای مسلمین تأسیس شد، شیخ تسخیری نائب رئیس اتحادیه و در کنار شیخ یوسف القرضاوی و شیخ فیصل مولوی - رحمت الله علیه - بود. به یاد دارم در یکی از کنفرانس‌های وحدت اسلامی که در اواخر دهه هشتاد میلادی در تهران برگزار شده بود، نحوه اذان گفتن برای طوایف شرکت کننده در کنفرانس یک‌سان نشده بود، لذا کمیته‌ای از اعضای کنفرانس تشکیل شد و شیخ تسخیری در کنار شیخ سعید شعبان - رحمت الله علیه - حضور داشت، که او نیز از علمای الازهر و آن زمان از فرزندان جماعت اسلامی در لبنان به‌شمار می‌رفت و پیش از تأسیس حرکت توحید اسلامی

توسط وی، در طرابلس بود. در آن کمیته، اذان یکسانی را که کنفرانس در تمام جلسات و نمازهای خود بر اساس آن عمل می‌کرد به تصویب رسید. خداوند شیخ جلیل‌القدر ما را بیامرزد و مشمول رحمت واسعه خود قرار دهد. از خداوند سبحان و متعال مسئلت می‌نمایم که به دست اندرکاران عرصه‌های اسلامی، وحدت و تقرب بیشتر و دوری از اختلافات سیاسی و یا مذهبی عنایت فرماید.

وانا لله وانا الیه راجعون

سخنان رییس شورای مشورتی علمای فلسطین

دکتر شیخ محمد الموعد

بسم الله الرحمن الرحيم

به تمام شرکت کنندگان در این نشست درود می‌فرستم، و به نیابت از شورای علمای فلسطین، با نهایت تأسف، درگذشت پرچمدار وحدت اسلامی را به رهبری جمهوری اسلامی ایران حضرت آیت الله خامنه‌ای و ملت شریف ایران و بستگان آن فقید تسلیت عرض می‌نمایم و از خداوند متعال صبر و آرامش را برای آنان مسئلت دارم.

آیت الله تسخیری ید طولایی در تقریب مذاهب داشت و نقش مهمی را ایفا نمود و تلاش مجاهدانه‌ای را با تمام توان خود در راه تقریب بین مذاهب در تمام سطوح انجام داد. این امر (تقریب بین مذاهب) هم و غم ایشان بود و همیشه برای تحقق آن تلاش می‌نمود، و آنچه انجام می‌داد در هدف خدمت به مسئله فلسطین می‌دانست. ما بارها در کنفرانس‌ها با او دیدار داشتیم و همیشه به ما نصیحت می‌کرد که در این راه ثابت قدم بمانیم و تمام تلاش و توان خود را متمرکز بر مسئله آزادی فلسطین نمائیم. در بعد فردی، در حقیقت تلاش می‌کردم که در هر کنفرانسی نزدیک او بنشینم تا از اخلاق، ادب و علمش بهره ببرم. او کمتر سخن می‌گفت، صدایش آرام بود و هنگامی که حرف می‌زد، احساس می‌کردی که از دلش، صادقانه، همراه با اخلاص و نگران برای این امت، حرف می‌زند. او نگران این امت اسلامی بود که کسی آن را به تفرقه نکشاند.

گاهی احساس می‌کردیم که ایشان از خودمان نیز به مسئله فلسطین نزدیک‌تر است. به کشورهای عرب، و نیز اهل تسنن نزدیک‌تر است. در حقیقت ایشان در اندیشه‌هایش مطلق بود و تعقلات گسترده و فراگیری داشت. همیشه در این اندیشه

بود که همه را در بر بگیرد و همیشه تلاش می‌نمود و می‌گفت: ای کاش زنده بمانم تا در مسجد الاقصی نماز بخوانم. او با این سخنش می‌فهماند که خواهان آزادی مسجد الاقصی می‌باشد. و نه مثل برخی‌ها که مسجد الاقصی را زیر لوای پرچم صهیونیست‌ها می‌خواهند.

همیشه ما را از سازش‌کاری بر حذر می‌داشت. دوران‌دیش بود و نگاهی تیزبینانه به آینده داشت. گویی می‌دانست که چه کسی سخن خواهد گفت و چه اقدامی صورت خواهد گرفت، و چه کسانی به رایگان اسناد را در اختیار رژیم صهیونیستی قرار خواهند داد.

در حقیقت این عالم بزرگی که امروز در فقدانش نشسته ایم، کسی است که فلسطین و امت اسلام او را از دست داد. در حقیقت امروز ما شخصیتی برجسته و بزرگ از شخصیت‌های جهان اسلام را از دست داده‌ایم. از خداوند عزوجل برای او رحمت و مغفرت مسئلت می‌نمایم و می‌خواهم که ایشان را در گستره بهشت خود جای دهد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

سخنان دبیر کل کمیته اسقفی گفتگوی مسیحیت و اسلام

کشیش آنطوان ضو

سلام علیکم، شیخ تسخیری، دوست داشتنی و محبوب بود. ویژگی او علاقه‌اش به تقریب بین مذاهب و گفتگوی اسلام و مسیحیت بود. او به خوبی می‌دانست که وحدت، یک فرهنگ انسانی و ضروری در دوران معاصر به‌شمار می‌رود، برای همین، مسلمانان باید یکدیگر را دوست داشته باشند و مسیحیان نیز باید یکدیگر را دوست داشته باشند، مسلمانان و مسیحیان نیز باید یکدیگر را دوست داشته باشند. تسخیری شخصیتی لطیف، دوست داشتنی، عاقل، با فهم و ادراک، مهربان و انسان فوق العاده بی‌نظیری بود. لذا بنده او را مرد اول گفتگو در جهان اسلام می‌دانم، به ویژه با مسیحیان که وضعیت او را درک کرده بودند، نشست‌های متعددی میان شخصیت‌های اسلامی و مسیحیان برگزار نمود. او از واتیکان و بکرکی دیدار داشت و با بکرکی به سخن نشست، با تمام مردم صحبت کرد. همیشه با لطافت، محبوب و آرام بود و مردم را به صلح دعوت می‌کرد و مردم را به مسیحیت نزدیک می‌کرد و مردم را نسبت به یکدیگر نزدیک می‌کرد. لذا فقدان تسخیری خسارت بزرگی به‌شمار می‌رود.

مقاله‌ای درباره او با عنوان تسخیری و فقه لحظه نگاشتم، و نوشتم: فقه لحظه؛ همان فقه مطلوب در دوران ماست تا بتوانیم با مردم و جهان معاصر امروز با زبان الهی به سخن بنشینیم. همان زبانی که باید در زندگی روزمره ما تجسم پیدا کند. بنابراین تسخیری عنصر توحید، وحدت و محبت بود.

او همچنان محبوب و دوست داشتنی است و فقدانش خسارتی بزرگ برای جهان اسلام و مسیحیت به‌شمار می‌رود. ما جای خالی ایشان را احساس می‌کنیم

و در گفتگوی مسیحیت و اسلام نیز جای او خالی خواهد بود.
از خداوند متعال می‌خواهیم که گستره بهشت را به وی عنایت فرماید و افرادی
نظیر او را به ما عنایت کند، تا خدمت به گفتگوی مسیحی اسلامی را تثبیت نماید.

سخنان هماهنگ کننده جبهه العمل الاسلامی

دکتر شیخ زهیر الجعید

بسم الله الرحمن الرحيم

والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

ابتدا درود و تشکر خود را به محضر شرکت کنندگان این مجلس بزرگداشت تقدیم می‌کنم و باید از رایزن فرهنگی، دوست و برادر، جناب دکتر عباس خامه‌یار جهت برگزاری این نشست بزرگداشت - شخصیت وحدت طلب و فراملی در ج.ا.ایران بلکه فراقاره‌ای که به لطف علم، عمل، جهاد، تواضع و از خودگذشتگی‌اش به دست آورد - تشکر کنم.

ما امروز دورهم جمع شده‌ایم تا مقام شخصیتی استثنایی در دنیای اسلام را گرامی بداریم. آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری، شخصیتی که از همان آغاز کارمان در عرصه اسلام، در تجمع علمای مسلمین لبنان و پس از آن در جبهه العمل الاسلامی شناختیم و از همان لحظات اولیه، همکاری با ایشان در عرصه وحدت در تجمع علما و نیز مجمع تقریب بین مذاهب آغاز شد. مجمعی که برای وحدت امت و دورهم جمع کردن آن و از بین بردن عوامل تفرقه از طریق روش اسلام‌ناب تلاش می‌کرد و نه از طریق گسترش فتنه‌ها و تفرقه‌ها میان دیگران.

لذا این مرد، در فعالیت خود در تقریب، فردی استثنایی بود چرا که تلاش مداوم و دائمی داشت و از سفرهایی که برای شرکت در تمام کنفرانس‌ها و مجمع‌های علمی، فرهنگی و فکری انجام می‌داد، خسته نمی‌شد. او مسافت طولانی را طی می‌کرد تا با آن‌ها وارد گفتگوی عقلانی، با عقلی باز شود. تا برای آن‌هایی که در جستجوی نقاط مشترک می‌گشتند، پل‌های ارتباط و همکاری را برقرار کند.

این شخصیت استثنایی حتی پس از ترک دبیرکلی مجمع تقریب و سپس بیماری، هرگز بازنشست نمی‌شود و بهانه بیماری نمی‌آورد. با این که مسئولیتی اداری نیز ندارد، اما جنبش کاری و نتایج اعمال او را می‌دیدیم که بیشتر از دیگران و حتی افراد سالم و جوان است. حال درباره چنین الگویی، چه می‌توان سخن گفت.

شیخ ما جناب آقای تسخیری، پس از رفتن ما به رنج افتادیم، و هر کسی که مسئولیت مجمع تقریب یا مسئولیت هر مؤسسه دیگری را بر عهده گرفت نیز به رنج افتاده است. زیرا در برابر چالشی بزرگ قرار دارد تا بتواند همان مسیر را ادامه دهد.

ما می‌توانیم بگوئیم که شما، تنها شخصیت ویژه برای ایران و یا شیعه نبودی، بلکه از آن جهان اسلامی و شخصیتی وحدت‌گرا هستی که باید همیشه برای تو یادبود گرفت؛ تا انگیزه و راهنمایی برای تمام علمای حوزه وحدت باشی. همان‌ها که برای دینشان و راضی نمودن پروردگارشان تلاش می‌کنند. نه تنها مرشد و راهنمایی در سطح اسلام، بلکه راهنما در ابعاد معنوی و گفتگوی اسلام و مسیحیت باشی. تو مرد اول گفتگوی بلامنازع بودی، مرد تقریب، مرد وحدت و مرد جهاد... از مؤسسه تقریب می‌خواهیم که راه و مسیر تو را ادامه داده و از آن محافظت نماید. والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

سخنان مسئول فرهنگی جنبش امل

شیخ حسن عبدالله

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين وأفضل الصلاة وأزكى التسليم على سيدنا ونبينا محمد
وعلى آل بيته الطيبين الطاهرين وأصحابه المنتجبين الذين اتبعوه بإحسان إلى يوم الدين
وعلى سائر الأنبياء والمرسلين.

برادران من، درود و رحمت خدا بر شما.

اول از همه، باید ابراز تسلیت خود را به جهت ارتحال بزرگمردی چون شیخ
محمدعلی تسخیری، به آیت الله خامنه‌ای، رهبر انقلاب اسلامی در جمهوری
اسلامی ایران و همراهان وی، عرض نمایم. و از درگاه خداوند متعال مسئلت کنم
که او را در بهشت گسترده خود ساکن کند. و به خانواده و بستگانش صبر و آرامش
عطا نماید. چنان‌که تحیت و سلام خود را به رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی
ایران در لبنان - برای این کار که می‌خواهد میراث مرحوم آیت الله شیخ محمدعلی
تسخیری را احیا کند - عرض می‌کنم.

در آغاز باید گفت عدم حضور آیت الله تسخیری نوعی خلأ به وجود آورده که
به راحتی جایگزینی برایش نخواهد بود؛ زیرا آنچه او انجام می‌داد کم نظیر بود.
کار خستگی ناپذیر و پیگیری کلیه مسائل اصلی به صورتی مداوم؛ مسئله‌ای بود، که
او می‌خواست با الگویی مربوط به رهبری فرزانه انجام گیرد، که موضوعات مهم و
اساسی را دربر داشت. ایشان می‌خواست که ما در این موارد مهم با او جلسه داشته
باشیم و با یکدیگر درباره این مسائل مهم به گفت و گو بنشینیم.

تردید نیست که آن مرحوم، الگویی برای عالم عامل بود که برای مساله
وحدت اسلامی و وحدت میان مسلمانان، و نزدیک نمودن مذاهب اسلامی و نیز

نزدیک نمودن دین اسلام با ادیان دیگر تلاش می‌کرد، به گونه‌ای که شاهد مشارکت‌های ایشان در جهان بودیم، و شاید مناسبتی را نیابید، مگر این که او در آن مناسبت مشارکت داشته است. علیرغم ابتلایش به یک بیماری لاعلاج که ممکن بود او را از کار به صورت همیشگی بازدارد. ایشان این چنین عقیده داشت که شاید این کار او را باز داشته باشد، اما معتقد بود که کار قوی‌تر از هر چیز دیگری است.

باید بگوییم: او پیگیر همه رنج‌ها و آرزوهای امت اسلامی بود. زیرا درد ملت بسیار بوده، که مهم‌ترین آن‌ها فلسطین و زخم خونین قدس، و امیدهای بسته شده به جوانان مسلمان آزاد عرب، به خاطر آزادسازی فلسطین و بیت المقدس از اشغال اسرائیل بود.

ایشان مسائل اصلی و از همه مهم‌تر قدس را می‌دید، اما متأسفانه در شرایط فعلی، این مسئله تبدیل به یک مورد استثنایی و نه اساسی شده است.

او با جدیت و با تمام قدرت تلاش نمود تا این قضیه (مسئله فلسطین) در اولویت جهان عرب و اسلامی قرار گیرد. زیرا پس از ورود ارتش آمریکا به عراق، اولویت‌ها تغییر و منطقه به درگیری‌ها و نزاع‌های بسیاری وارد شد، که اولویت‌ها از اولویت درگیری با دشمن اسرائیلی به اولویت‌های دیگر همانند: درگیری‌های قبیله‌ای، ملی، فرقه‌ای و مذهبی تغییر یافت. به همین خاطر؛ رفتن مرحوم شیخ تسخیری، برای ما فقدان شخصیتی بود، که ما نیازمند آن هستیم. و رفتن او خلأی در برابر چالش‌ها محسوب می‌شود.

مواجهه با چالش‌ها فقط با وحدت ممکن است؛ وحدت همان گذرگاه امنی است که افراد را متحد می‌کنند و تفرقه نمی‌آفریند. به همین دلیل است که می‌گوییم: آنچه ما در "جنبش امل" از طریق شخصیت مرحوم شیخ محمدعلی تسخیری می‌بینیم، ما را در یک دیدگاه (آزادی فلسطین و بیت المقدس) با هم جمع می‌کند، و همانطور که امام موسی صدر - که خداوند او و دو همراهش را

بازگرداند، و ما اکنون در سالگرد ناپدید شدنشان هستیم - فرمود: «همانا شرافت بیت‌المقدس ایجاب می‌کنند که فقط به دست شریفان آزاد گردد».

ما نیازمند کسی هستیم که خودش به مساله فلسطین ایمان داشته باشد، چه مسلمان و چه غیر مسلمان؛ زیرا ضروری است که قدس آزاد گردد و به مسلمانان بازگردانده شود.

در خاتمه، به همه شما درود می‌فرستم، و معتقدم که رفتن آن مرد بزرگ در قلب ما غم و اندوه و یک لکه سیاه برجای گذاشت. ما معتقدیم که او در حالی چشمانش را بست که دو مساله مهم در جهان اسلام باقی ماند: یکی؛ موضوع وحدت در جهان اسلام، و دیگری؛ مسئله آزادی فلسطین. ما با او عهد می‌بندیم که مساله فلسطین را هرگز فراموش نمی‌کنیم و از قدس هم غفلت نخواهیم کرد، و وحدت میان مسلمانان سرنوشت حتمی جهان - چه میان مسلمانان و چه مسیحیان - برای رسیدن به وحدت در جهان عرب و جهان اسلام، خواهد بود.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

سخنران رئیس شورای اداری تجمع علمای مسلمین

شیخ حسان عبدالله

بسم الله الرحمن الرحيم

وقتی که ما شخصیت آیت الله تسخیری - رحمت الله علیه - را گرامی می‌داریم، این عمل را تنها به خاطر وجود شیوه نامه‌های متعارفی که به طور معمول به هنگام درگذشت شخصیت‌ها اجرا می‌شود و با هدف‌هایی که هر کسی در سر می‌پروراند، انجام نمی‌دهیم. ما امروز برای بزرگداشت او فقط نیامده‌ایم، بلکه در طول سال‌ها آشنائی با ایشان، همیشه مورد تکریم قرار می‌گرفتیم و این رفتار همیشگی ایشان در تعامل با ما بود.

خداوند عزیز در قرآن کریم سوره توبه می‌فرماید: ﴿وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ "و بگو [هرکاری می‌خواهید] بکنید که به زودی خدا و پیامبر او و مؤمنان در کردار شما خواهند نگرست و به زودی به سوی دانای نهان و آشکار بازگردانیده می‌شوید پس شما را به آنچه انجام می‌دادید آگاه خواهد کرد."

خداوند عزوجل می‌بیند و می‌شنود و او از رگ گردن به ما نزدیک‌تر است. اعمال ما را می‌بیند و آگاه به غیب و شهود می‌باشد. پیامبر نیز می‌بیند.. آیا آنچه از ما صادر شده است مصداق رسالت ربانی اوست؟

و مؤمنان؛ کسانی هستند که عمل و آثار آن [عمل] را درک می‌کنند و نتایج را از طریق خبرهایی که از اعمال صالحین دریافت می‌کنند، احساس خواهند کرد. با گواهی همین مؤمنان نسبت به کسانی که در راه خدا، فعالیت داشته‌اند، رستگاری در دنیا و شفاعت در آخرت به دست خواهد آمد.

هرآنچه در فعالیت‌های ایشان در حوزه عمل دیدیم، ایمانی بود؛ که باعث

شده بود مسئولیت را تکلیف ببیند و نه مایه افتخار خود. ایشان از افراد نمونه‌ای بود که مسئولیت را بر دوش می‌کشید و جزئیات آن را نیز در کار دنبال می‌کرد تا بتواند بنا به رضایت خداوند آن را به اتمام برساند. و آنچه موجب رضایت خدا باشد، همان باعث موفقیت در آن کار می‌باشد.

کسی که دارای همتی والا و نگاهی تیزبین به امور باشد، خسته و سست نمی‌شود. اسلام در قلبش به صورت همیشگی فعال بود؛ تا بتواند از آن دفاع کند و شبهات پیرامونش را دفع نماید.

در تمام عرصه‌های فعالیت اسلامی او را حاضر می‌دیدیم.. در تمام میادین حضوری فعال داشت و به رغم بیماری، فی نفسه مجاهد بود و در برابر بیماری مقاومت می‌کرد که نتوانست او را از پای درآورد بلکه او سخت و استوار ایستاد و تمام جزئیات را برای موفقیت هر کاری دنبال می‌کرد.

برخی‌ها وقتی بزرگ می‌شوند، همت آن‌ها نیز سنگین می‌شود، اما ایشان همتش بزرگتر شد و هرگز مانند دیگران در چنین سنی بازنشست نشد. بلکه عمری که از او گذشته بود، نسبت به وی، دوران کارکشتگی و میدان تجدد به‌شمار می‌رفت.

او سندباد رساندن رسالت بود.. از دورترین نقاط غرب، به دورترین نقاط شرق، سفر می‌کرد و اندیشه امام خمینی را منتقل می‌کرد و همه را به وحدت اسلامی دعوت می‌نمود. در هر کشوری از او استقبال می‌شد، مورد احترام قرار می‌گرفت و هرکجا که می‌رفت در تلاشش ایجاد تقریب بین مذاهب بود. و اشتیاق رساندن مذاهب، به اسلام ناب محمدی را با خود همراه می‌کرد. که دین آن دین وحدت، و تمسک به ریسمان الهی بود. و به همین دلیل او را دعوت کننده به وحدت اسلامی نام نهادند؛ که توسط سخنان و نوشته‌هایش تجلی یافته است. ما امروز یاد این عالم جلیل‌القدر را گرامی می‌داریم، و تمام واژه‌های تقریب را به یاد می‌آوریم و از این چشمه به میزانی بر می‌داریم، اما عطش دائم ما را نسبت به ایجاد وحدت برطرف نمی‌کند؛ زیرا ما در تجمع علما همیشه دغدغه وحدت را داریم و برای

رسیدن به آن، با الگو گرفتن از ایشان فعالیت می‌کنیم.

زیاده‌گویی و غلو نیست، اگر در گرامی‌داشت ایشان بگوییم: رهبری حکیمانه‌ای در مجمع تقریب بین مذاهب داشت که باعث شد تا تبدیل به یکی از مجمع‌های بزرگ در جهان اسلام گردد، که هم سطح با بزرگترین مجمع‌ها و مؤسسات دعوت‌کننده به وحدت به‌شمار می‌رود.. در عین حال مهمترین ویژگی ایشان همان تواضع می‌باشد.

با علم و عمل و همراهی با پیشرفت تکنولوژی، در دوران فضای مجازی و اینترنت، مؤسسه وی در تمام پیشرفت‌ها همراه، حاضر و تأثیرگذار بود. این امر را می‌توان از طریق پایگاه الکترونیکی مجمع تقریب، که به حق پایگاهی حرفه‌ای در تمام ابعاد فضای مجازی است، مشاهده نمود.

شیخ تسخیری تمام توانایی‌های خود را صرف پیشرفت و بالا بردن وضعیت ما جهت آگاهی یافتن از امور مسلمانان می‌کرد. همانا ایشان واقعاً عارف به اهل زمانش بود و نیازهای آنان را در عرصه فعالیت‌های اسلامی شناسایی کرده بود. و برای ایجاد راه حل، جهت ایجاد وحدت تلاش می‌نمود.

این‌ها باعث می‌شود با اعتماد کامل به آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری، ایشان را الگویی علمی، و عاملی واقعی بدانیم که بخشندگی‌هایش مبارک بود. و امروز نتیجه کارهایش را که با صبر کاشت، با شادمانی درو خواهد کرد.

روح ایشان در درجات عالی که علمای ربانی به آن دست می‌یابند در راحتی ابدی به سر می‌برد و در همراهی انبیا، اولیا، شهدا و صالحین، چهره‌ای گشاده دارد. و ما نیز در انتظار ملحق شدن به آن‌ها هستیم؛ تا در همین مسیر گام برداریم و شفاعت او را بدست آوریم و خداوند ما را با او محشور کند. انه سميعٌ مجيب.

سخنان دبیر کل جنبش توحید اسلامی

شیخ بلال شعبان

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الصلاة والسلام على رسول الله على أهله وصحبه وآله

در آغاز از تمام شرکت کنندگان حاضر تشکر می‌کنم، نمی‌گویم در این نشست، بلکه در این کنفرانس، که ما را به یاد کنفرانس‌های تهران و بیروت و در هر جای دیگر می‌اندازد؛ چرا که نخبگان حاضر و سطح کیفی شرکت کنندگان و تعداد آن‌ها شبیه آن کنفرانس‌ها می‌باشد. لذا از رایزنی فرهنگی ایران به‌خاطر برگزاری این نشست بزرگ، کمال تشکر را داریم.

برادران گرامی، ایشان - که خدایش بیامزد - مانند برادری برای شیخ سعید شعبان بود. آن‌ها در مسیر محبت و کار برای وحدت و نگرانی‌های مشترک برای مستضعفین و مسلمانان جهان، به عنوان هدف مشترک حرکت می‌کردند؛ که همان آزادی مسجد الاقصی و فلسطین، و برپایی عدالت میان مردم می‌باشد؛ تا هیچ مستکبری در میان ما حضور نداشته باشد.

ایشان در پایتخت‌های جهان و قاره‌های مختلف حضور یافت و هیچ مسجد، دیر و کلیسایی را رها نکرد، و درباره‌ی این طرح انسانی و وحدوی با همگان سخن گفت، تا بتواند دولت مستضعفین را در سراسر جهان برپا کند. طرح وحدت اسلامی و انسانی مستضعفین، نسبت به او و ما یک گزینه سیاسی و مقطعی نبود؛ بلکه ایمان و عقیده‌ای است که به آن مانند نماز، روزه و زکات عمل می‌کنیم.

از خداوند متعال و سبحان می‌خواهم، همان گونه که ما را در این نشست گردهم جمع کرده، ما را در میدان خدمت به مستضعفین و مقابله با اشغالگران و مستکبران جمع گرداند.

ایشان مذاهب را مکاتبی فکری می‌دانست که از یک منبع واحد ریشه گرفته‌اند که همان چشمه اسلام، نبوت و رسالت است. لذا همیشه می‌فرمود: تقرب بین مذاهب، تقرب میان اتباع مذاهب است تا همه یکدیگر را درک کنند. راه رسیدن به خداوند به تعداد تمام مخلوقات می‌باشد.

ایشان کرامت مسلمانان و کرامت مستضعفان را تا زمانی که فلسطین و قدس آزاد نشده، ناقص می‌دانست. لذا پروژه مسجدالاقصی، قدس و فلسطین را پروژه جامعی برای تمام طیف‌های مختلف امت مسلمان و مسیحیت، بلکه تمام طیف‌های مختلف سیاسی فلسطین می‌دانست.. گاهواره عیسی علیه السلام برای مسیحیان را مکان معراج حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله، برای مسلمانان به‌شمار می‌آورد؛ سرزمین انجیر و زیتون، برای عاشقان آن سرزمین، و برای دیگر افراد این امت، که استکبار جهانی و جهانی‌سازی و نظام سرمایه‌گذاری وحشیانه آن را اشغال کرده‌اند. لذا نخبگان باید با یکدیگر متحد شوند و برای آزادی فلسطین، مسجدالاقصی و قدس با یکدیگر نشست داشته باشند.

او پرچمداری از پرچمداران وحدت اسلامی، انسانی و جهانی بود. ما امروز به یاد او جمع شده‌ایم، راهش و گام‌هایش را رها نخواهیم کرد، و همچنان در همین مسیر گام برخواهیم داشت.

در همین راه تا آزادی فلسطین، و تا وحدت مجدد میان امت، باقی خواهیم ماند؛ تا بار دیگر عزت و کرامت آن بازگردد. درود من به شما.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

سخنان مدیر مرکز نشست توسعه و گفتگوی ادیان و فرهنگ ها

شیخ حسین شحادی

بسم الله الرحمن الرحيم

چه سخت است که با رفتن بزرگی از بزرگان اسلام و علما، فقها و شهدا، در اسلام رخنه‌ای ایجاد شود.. یکی از این شخصیت‌ها، آیت الله تسخیری - رضوان الله تعالی علیه - بود.

ایشان، دبیر کل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی بود، که اسوه‌ای برای علمای عارف و ربانی به حساب می‌آمد؛ به این معنی، - اسوه بود - که وحدت اسلامی باید نمادی روشنگر برای رهایی این امت از بحران‌ها، مشکلات و ضعف آن باشد.

او را در طول نیم قرن حیات علمی و رسالتی‌اش شناختم، قلمش بیان‌کننده شکوفایی گل‌های تقریب است که عطرش و محبتش، همه جا را فرا گرفته است. مقالات، مطالعات و پژوهش‌هایش، بوستان‌های وحدت را با اخلاق و تربیت آبیاری می‌کنند. وی بر این باور بود؛ مسلمانان بدون وحدت در دین و برادری، حیات و آینده‌ای نخواهند داشت، عمل واجبی که قداست آن کمتر از نماز، روزه و جهاد فی سبیل الله نیست.

شیخ تسخیری - رضوان الله تعالی علیه - میان بیداری و ایمان، نظام معنوی اسلامی و نظام اجتماعی و اداری سیاسی اسلام پیوند ایجاد کرد. وی راه رسیدن به وحدت میان مسلمانان را از گذرگاه درک و فهم تمام مسلمانان، نسبت به داشتن منابع قدرت و نگاه درست آنان، درباره دو خطر ذیل معرفی کرد؛ خطر تروریسمی که فتنه‌انگیزی می‌کنند و امنیت دینی و اجتماعی را هدف قرار می‌دهد، و دیگری؛ خطر اشغال‌گری که وجود امت را در حاکمیت، عزت و آزادی در سرزمین خود، مورد تهدید قرار داده است.

با تکیه بر رهنمودهای عترت پاک پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، تسخیری - رضوان الله تعالی علیه - میراث علمی پر بار و تخصصی، با توجه به مشترکات جامع، که روشنگر راه رسیدن به وحدت اسلامی و باورهای آن، که برگرفته از قرآن کریم و سنت پاک است را برای ما به یادگار گذاشت.

از همان آغاز پیروزی انقلاب اسلامی به برکت ایران، تسخیری تلاش نمود تا مفهوم تقرب را از محدوده تقرب فقهی، به تمام ابعاد آن و در سطح امت توسعه بخشد و دیدگاهی از آن را نیز استشنا نکرد.

با توجه به این آیه که می فرماید: ﴿إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً﴾ "امت شما امتی یکپارچه است" که در آن مفاهیم بسیاری نهفته شده است. مسئله وحدت اسلامی در حقیقت، مسئله امت است، پیش از آن که بخواهد مسئله کشورها یا نظامها باشد.

بر همین اساس، با توجه به آینده نگرایی های امام خامنه ای رهبر انقلاب - دام ظلّه الشریف - و تکیه بر خط مشی جمهوری اسلامی ایران، عنوان تقرب از نگاه تسخیری - رضوان الله تعالی علیه - توسعه یافت؛ تا افق های گفتگوی مسیحی، اسلامی، دینی و لائیک را نیز در بر بگیرد. وی عقل و قلب خود را بر روی تمام عربها گشود و آغوش خود را برای تمام آزادگان جهان باز کرد؛ تا تقرب اسلامی مرکزی برای وحدت بزرگ بشریت باشد و صلح در جهان را بر اساس عدالت، آزادی، کرامت و حقوق بشر برپا کند.

خداوند شیخ تسخیری را رحمت کند و به سوی بهشتش دعوت کند. دعای ما پشت سر جانشین عزیزش خواهد بود و امیدواریم فعالیت مجمع جهانی تقرب ادامه یابد و تلاش های بردبارانه ایشان در همان مسیری که مؤسس اول آن یعنی امام خمینی گام بر می داشت، تداوم یابد. همان شخصیتی که، روز ولادت پیامبر اکرم را به روز جهانی تقرب تبدیل نمود و آن روز را روز برادری اسلامی عنوان کرد. روز جهانی رحمت، که قرآن کریم می فرماید: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

و الحمد لله رب العالمین.

سخنان معاون فرهنگی حزب الله

دکتر شیخ اکرم برکات

بسم الله الرحمن الرحيم،

الحمد لله رب العالمين وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين واصحابه
المنتجبين وعلى جميع الأنبياء والمرسلين
در آغاز به شرکت کنندگان و بینندگان گرامی درود می فرستم.

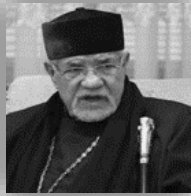
به امام عصر، و نائب ایشان امام خامنه‌ای و خانواده علامه و دستدارانش به
عنوان مرد ولایت، وحدت اسلامی ابراهیمی و انسانی تسلیت عرض می‌کنم.

اجازه بدهید در فرصت کوتاه به دست آمده، درباره علت واقعی انسانی بودن و
توفیقات علامه تسخیری، در طول حیاتش سخن بگویم، و پیش از آن اجازه
می‌خواهم، اتفاقی را که به هنگام تدریس در دانشگاه برایم رخ داد را نیز بازگو کنم.
زمانی درباره دورانی که یکی از مردان عقیده در آن بروز پیدا کرد سخن
می‌گفتم، آن‌هم پس از آن که پاسخ برخی از اساتید را نپذیرفته بود. ایشان در
دوران امام صادق علیه السلام و زمان شاگردش ابوحنیفه و امام مالک بن انس زندگی
می‌کرد. او رفت و مکتبی معروف از نظر اعتقادی تأسیس کرد.

یکی از دانشجویان از من پرسید: چرا به سراغ امام جعفر صادق علیه السلام نرفت و
از او بپرسد؟ شاید به دایره اعتقادی ایشان ملحق شود؟ بنده از او پرسیدم: آیا
درباره مذهب مسلمی یا طاقی یا... چیزی می‌دانی؟ این اسما و عناوین متعلق به
برخی از اصحاب امام جعفر صادق علیه السلام است، اما آن‌ها همگی در ولایت امام جعفر
صادق علیه السلام ذوب شدند. برای همین در تاریخ نامی از آن مذاهب نماند که بخواهد
به اسم آن افراد بماند.

از همین اتفاق شیخ تسخیری را می‌یابیم، که در امام خمینی و امام خامنه‌ای ذوب شد. به رغم این که دارای کمالاتی بود و آن‌ها را نیز می‌دانیم و بسیاری از حاضران درباره آن‌ها نیز سخن گفتند. اما ایشان در ولی ذوب شد، و معتقدم که این ذوب شدن راز به کمال رسیدن، توفیقات و انسانیت ایشان بوده است. خداوند علامه تسخیری را رحمت کند و بار دیگر تسلیت خود را به خانواده و دوستدارانش عرض می‌کنم.

والسلام

سخنان نماینده ارامنه ارتودکس در ایران

کار دینال سیبوه سرکیسیان

به شما عزیزان درود می‌فرستم و تشکر خود را نسبت به تنظیم مراسم گرامی داشت شیخ محمد علی تسخیری، یکی از شخصیت‌های ممتاز نه تنها در جمهوری اسلامی ایران، بلکه در جهان اسلام و تمام دنیا، اعلام می‌کنم. او پرچمدار وحدت و گفتگوی سازنده میان ادیان و تمدن‌ها، و پرچمدار تقریب و وحدت بین مذاهب و ادیان، رئیس شورای عالی مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی در جهان و مشاور رهبر معنوی ایران آیت الله سید علی خامنه‌ای در مسائل جهان اسلام بود.

این فقید بزرگ در طول مدت چهل سال گذشته از تاریخ نوین ایران، نقش مهم و ممتازی را در عرصه گفتگوی اسلام و مسیحیت در داخل منطقه و جهان ایفا نمود.

آیت الله تسخیری، نمادی از نمادهای جمهوری اسلامی ایران بود. او به انقلاب اسلامی ایمان داشت و با اعتقاد و پای‌بندی، از همان آغاز انقلاب به فعالیت مشغول بود، بدون آن که موضعی منفی یا نفی‌کننده نسبت به ادیان توحیدی دیگر داشته باشد.

آیت الله تسخیری، از صبر و توانایی بالایی در گفتگو با طرفداران ادیان دیگر برخوردار بود. هر کسی که با ایشان آشنایی داشته باشد، می‌داند که او مرد گفتگو، بلکه نمونه و الگویی برای گفتگوی اسلام و مسیحیت از سویی، و از سوی دیگر گفتگوی اسلام با اسلام بود.

پست‌ها و مسئولیت‌هایی که او در طول سال‌ها بر عهده داشت، مانند: ریاست سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، سرپرست مراکز گفتگوی مکاتب دینی و مذاهب اسلامی گواهی صادقانه، زیبا و ویژه از آن حقیقت‌ها به‌شمار می‌رود.

او فردی متواضع و محترم در روابط و تعامل با دیگران و شخصیتی مؤمن و متعهد بود. امثال چنین افرادی را به دور از هرگونه تعصب دوست دارم، همان گونه که هر فردی پس از آشنایی با وی او را دوست می‌داشت.

این عارف جلیل القدر با افق روشن و گسترده‌اش، بهترین نماینده ج.ا.ایران در جهان و به ویژه دنیای مسیحیت به‌شمار می‌رفت.

بیش از سی سال است که او را می‌شناسیم. وقتی در ژانویه ۱۹۹۰ برای نخستین بار به نمایندگی از کاتولیکوس کارکلین دوم به ایران رفتم، از همان آغاز که با یکدیگر آشنا شدیم پیوند مستحکمی بین ما برقرار شد. در سال ۱۹۹۲م به عنوان سخنران در کنفرانس "اسلام و ارتودکس" آتن در یونان دعوت شدم که از سوی مرکز تحت مدیریت ایشان برگزار شده بود.

در دسامبر ۱۹۹۹ زمانی که به تهران به عنوان رئیس مسیحیان روم منتقل شدم، او از نخستین افرادی بود که به بنده خوش‌آمد گفت. روابط ما بر اساس احترام و محبت متقابل ادامه یافت و روز به روز بهبود یافت تا زمان ارتحال ایشان به ملکوت اعلی.

آیت الله مرحوم تسخیری، به جناب کاتولیکوس آرام بسیار نزدیک بود و رابطه ویژه و جداً دوستانه‌ای با یکدیگر داشتند. او را به عنوان یک دوست راستین و دوست کلیسای ارامنه به حساب می‌آوردند. گفتنی است، که جناب کاتولیکوس آرام اول، در سال ۱۹۹۷م جناب شیخ را دعوت کرد تا از مرکز کاتولیک‌ها بازدید کند، ایشان نیز این دعوت را پذیرفت و در ماه می ۱۹۹۷م از آنجا بازدید کرد و بنده یکی از استقبال‌کنندگان ایشان در فرودگاه بیروت بودم.

آیت الله تسخیری، انسان مؤمن، با اخلاق، متعهد و با توجه به علوم و توانمندی‌هایی که داشت، فرد ویژه‌ای به‌شمار می‌رفت. لذا او شایستگی این را داشت تا به عنوان بهترین نماینده ج.ا.ایران باشد. به همین جهت مسئولیت‌هایی که بر عهده داشت، از او شخصیتی برجسته ساخته بود و او در دل‌های ما برای

مدتهای طولانی باقی خواهد ماند.

بنده به نمایندگی از جناب کاتولیکوس آرام اول، تأسف و اندوه عمیق خود را به خاطر درگذشت ناگهانی ایشان اعلام می‌نمائیم، و به همین مناسبت به مقام رهبر انقلاب آیت الله خامنه‌ای، خانواده، برادران و تمام پرورش یافتگانش و ملت ارجمند ایران این مصیبت را تسلیت عرض می‌نمائیم.
شکوه و جاودانگی نثار این قهرمان گفتگو باد.

سخنان فعال رسانه‌ای از شبکه المیادین

دکتر یحیی ابوزکریا

بسم الله الرحمن الرحيم

خداوند این فقید و اندیشمند بزرگ اسلامی؛ شیخ محمد علی تسخیری، را رحمت کند. ایشان از شخصیت‌های بزرگ اندیشه، در حد و اندازه شهرهای طنجه و جاکارتا بود.

الجزایر زمانی با او آشنا شد که در کنفرانس‌های سالانه اندیشه اسلامی، که در آنجا برگزار می‌شد، حضور می‌یافت. با این و آن به گفتگو و بحث می‌نشست و اساس آن را اندیشه و تعامل تشکیل می‌داد. او در حلقه‌های اندیشه و فرهنگ، با فقهت گفتگو و ارتباط حضور می‌یافت. او به راستی فقیه گفتگو بود، به رغم آن‌که مجتهد نیز بود و می‌توانست احکام شرعی را نیز استنباط کند، ایشان به فقه اسلامی و جنبش اجتهاد، گفتگو و ارتباط با دیگران را نیز افزود.

وی به تحقق گفتگوی اسلامی به عنوان درآمدی بر گفتگوی اسلام و مسیحیت و سپس اسلام و انسانیت، باوری عمیق داشت. شیخ محمد علی تسخیری این اندیشمند بزرگ، به راستی اهداف شریعت اسلامی را در دعوت به وحدت و گفتگو میان مسلمانان مجسم کرده بود. همچنین سنت شریف نبوی را در زمانی که به نشست‌ها دعوت می‌کرد، مجسم می‌نمود. زیرا تمدن اسلامی از نگاه او، تنها با وحدت مسلمانان است که می‌تواند پیروز شود؛ قدرت برتر مسلمانان که نمی‌توان آن را با محاسبه‌های معروف از نگاه کارشناسان مسائل راهبردی، مورد محاسبه قرار داد. وحدت، وزنه سنگینی است که می‌تواند باعث به پاخاستن مسلمانان شود.

ایشان می‌خواست تا از قدرت مازاد مسلمانان، در عرصه‌های بین‌المللی و

صحنه‌های جهانی استفاده نماید. آری ما به واقع از فقدانش خسارت دیدیم؛ زیرا جهان اسلام از طنجه تا جاکارتا امروز بیش از گذشته به رهبرانی وحدت‌گرا و نظریه پرداز و اندیشمندانی وحدت طلب نیاز دارد.

ما در شبکه المیادین برنامه ریزی کردیم که این گونه شخصیت‌های وحدت‌گرا را که در عرصه تقریب فعالیت کرده اند، معرفی کنیم. ابتدا با شیخ محمود شلتوت آغاز نمودیم و سپس درباره شیخ محمد علی تسخیری و پس از ایشان شیخ محمد عبده و فیلسوف مشکلات تمدن، مالک بن نبی را معرفی کردیم و هم‌چنان افراد بسیاری برای معرفی داریم که شخصیت‌های برجسته‌ای بوده‌اند، که برای ایجاد وحدت میان عرب‌ها و مسلمانان تلاش نمودند.

امروز فلسطین شاهد جنبش سازش‌کاری در جهان عرب است که در تلاشند تا سازش کنند. اما چیزی که در برابر این سازش مقابله خواهد کرد و فلسطین را بار دیگر در صدر مسائل عرب‌ها و مسلمانان قرار خواهد داد، همان وحدت اسلامی است که شیخ محمد علی تسخیری آن را واجب و فریضه‌ای واقعی بر مسلمانان می‌دانست.

وی مطالب بسیاری را در اندیشه دعوت به وحدت افزود، که فصل جداگانه‌ای در مباحث فقهی و عبادات و حتی معاملات در خصوص آن به حساب می‌آید. و این‌که در اندیشه مسلمانان و چگونگی اولویت بخشیدن به آن در اجتهادات موجود در این عناوین، مورد توجه قرار گیرد. وی آگاه به فقه مذاهب هشتگانه اسلامی بود و با قاطعیت این امر را از طریق بحث‌هایی که با ایشان داشتم، دریافتم.

او آگاه به فقه مالکی، حنبلی و شافعی، فقه امام زید بن علی، فقه اسماعیلیه، فقه اباضیه و فقه جعفر بن محمد الصادق علیه السلام بود. این نگاه همه جانبه اسلامی به او این قابلیت را داده بود تا در برابر همه انعطاف پذیر باشد.

اما اگر به بعد عرفانی و تقوایی ایشان نظر بیاندازیم می‌توانیم رفتار خاص او را دریابیم، که ما در برابر انسانی شفاف و تسلیم در برابر خداوند و انعطاف پذیر در برابر مردم دنیا قرار گرفته‌ایم. آیا این نیست که تقرب به خداوند از راه دوستی

با مردم میسر می‌گردد؟ آیا مصداق قرب به خداوند همان احترام به تمام مردم نیست؟ آیا تمام بندگان خانواده خداوند به‌شمار نمی‌روند؟

آری محمد علی تسخیری، پرچمدار تقرب، نه تنها بین مسلمانان، بلکه بین مسلمانان و مسیحیان بود، و حقیقت تقرب بین بشریت و انسانیت را مجسم نموده بود. و او فقیه انسانیت بود. ایشان الگوی فقه‌ای بود که به اندیشه اسلامی، انسانیت را افزود. این بُعدی که غربی‌ها تلاش می‌نمایند تا از آن دم بزنند، و در واقع این ما هستیم که منبع آن هستیم و مائیم که برای انسانیت بهترین را به جهانیان عرضه نمودیم. همان دینی که انسان را به جایگاهی رساند که مورد احترام، وقار و بزرگی قرار داد.

در برخی جلسات بعضی‌ها به او تهاجم می‌کردند اما وی با سخنانی آرام و نیکو پاسخ آن‌ها را می‌داد. مصداق این سخن خداوند است که می‌فرماید: "سخن نیکو به سوی او بالا می‌رود".

به نام شبکه المیادین تنها می‌توانم به رهبری انقلاب اسلامی ایران تسلیت عرض نمایم، و بگویم که در ایران شخصیت‌هایی هنوز وجود دارند که در پی ایجاد تقرب و وحدت هستند و این مسیر را از طنجه تا جاکارتا طی خواهند نمود. و به طور قطع می‌گویم که ایشان تنها را نجات جهان اسلام را وحدت می‌دانست و هیچ تمدنی را جز با وحدت میسر نمی‌دید و نهضتی را جز با وحدت موفق نمی‌دانست و هیچ مشکلی در جهان اسلام چه سیاسی، نظامی، راهبردی، جنبشی، توسعه‌ای و تمدنی را جز با وحدت قابل حل نمی‌دید. تمام این امور را می‌توان در سایه این آیه تفسیر نمود که: "این امت شما، امتی واحد است و من پروردگار شما هستم پس مرا بپرستید".

خداوند شیخ محمد علی تسخیری را رحمت کند و گمان می‌کنم که خداوند او را به انسان‌های صادق و سابقین این امت ملحق خواهد کرد. از خداوند می‌خواهم که راهش را، گزینه مسیر حرکت جهان عرب و اسلام قرار دهد.

سخنان رییس مرکز کاردینالی جبل لبنان سربانی‌های ارتودکس

کاردینال جورج صلیبا

وقتی به یاد انسان‌های صالح یادبود برگزار می‌کنیم، ما اصول اساسی زندگی بشر را یاد آوری می‌کنیم. مسیحیان، مرگ را خواب می‌دانند، چرا که پس از خواب، بیداری در پی دارد.. اما این خواب ممکن است طولانی مدت باشد، یک روز یا یک سال و یا یک عمر، یا یک قرن کامل، یا صدها سال باشد. اما فراق عزیز و فقدانش در این دنیاست. زیرا ما به روز رستاخیز و قیامت وعده داده شده ایم، لذا انسان می‌خوابد و نمی‌میرد. مرگ برای حیوانات و جمادات است که حیاتی ندارند.

مسیحیت اصول قیامت و روز رستاخیز را معرفی نموده است. ما می‌گوئیم که هر انسانی چهار سرانجام در این دنیا و جهان دیگر دارد.. سرانجام اول همان مرگ یا خواب طولانی است، سرانجام دوم همان قیامت یا روز رستاخیز است، سرانجام سوم همان ایستادن در محضر عرش خداوند رحمان و رحیم است که از او رحمت ابدی را می‌طلبیم، سرانجام چهارم همان مجازات و پاداش ابدی است. حضرت مسیح می‌فرماید: انسان‌های نیکوکار به قیامت زندگی و انسان‌های شرور به قیامت مجازات می‌روند.

انسان‌های برگزیده و اوصیا، جایگاهی در دنیا و ویژگی خاصی در دنیای دیگر دارند. این اعتقادی است که ادیان سه گانه توحیدی یهودیت، مسیحیت و اسلام به آن باور دارند، و هر سه آن‌ها به این عواقب و جهان دیگر و روز رستاخیز ایمان دارند. و اگر چنین نبود هدف از خلقت انسان چه می‌توانست باشد؟ بسیاری در این دنیا متولد می‌شوند و در دهانشان قاشقی از طلا قرار دارد و در راحتی و اموال

و امکانات بسیاری قرار دارند، و بسیاری در فقر به دنیا می‌آیند، و حتی به قرص نانی و غذایی محتاج هستند. در این دنیا انسان‌های جنایت کار هر کاری می‌خواهند انجام می‌دهند و انسان‌های بی گناه پشت نرده‌های زندان می‌افتند. حال عدالت خداوند کجاست؟ او که انسان‌ها را به این گونه آفریده و جانشین خود روی زمین قرار داده، باید به نیکوکاران در این جهان پاداش بدهد و انسان‌های شرور را مجازات کند.

لذا می‌بینیم برخی در این دنیا به حق خود نمی‌رسند و از آن جایی که عدالت بر روی زمین وجود ندارد، باید جایی عدالت خداوند بروز کند. ما وقتی نماز می‌خوانیم به خدا عرض می‌کنیم، خداوندا ما با عدالت خود رفتار نما، بلکه با رحمت خود با ما رفتار نما.

رحمت خداوند نسبت به حکمی که صادر می‌شود افتخار خواهد کرد؛ برای همین است که نام خداوند با رحمن و رحیم نزد مسلمانان آغاز می‌شود و نمازهایشان را با آن آغاز می‌کنند.

زمانی که سخن از برگزیدگان به میان می‌آید، در خواهیم یافت که آن‌ها چراغ‌هایی هستند که به این دنیا برای هدایت مردم از ظلمت به سوی نور آمده‌اند، تا بشر را به معراج ببرند. به قله موهبت‌ها و بخشش‌های نیکو، آن‌ها منتخب و انتخاب شده هستند و بهتر است بگویم آن‌ها شایستگی این را یافتند تا در قیامت به ابدیت رستگار شوند و پاداش ابدیت را دریافت کنند. در آینده وقتی درباره فقدان این چنین شخصیت مؤمنی؛ یعنی آیت الله تسخیری سخن خواهیم گفت، به فضائل او اشاره خواهیم کرد. ایشان انسان فاضلی بود؛ چرا که رفتارشان فاضلانه و در پی فضیلت و ایمان به خدا و روز فضیلت و قیامت بود. در چنین روزی همگان در برابر خداوند عادل خواهند ایستاد، و ما رحمتش را می‌طلبیم و نه عدالتش را چرا که انسان خطاکار است. اگر با خداوند با عدالتش تعامل کنیم، باید بگویم هیچ انسانی از شکم مادرش پاک به دنیا نیامده و ناگزیر در برابرش خطاهایی

وجود خواهد داشت. داود نبی می‌فرماید: مادرم در حالی که گناہانی داشت مرا
آبستن شد و همراه با اشتباه و خطا مرا به دنیا آورد و این گناہان و اشتباہات
همراه انسان در این دنیا خواهند بود.

وقتی از علامہ شیخ محمدعلی تسخیری یاد می‌کنیم در حقیقت به یاد اعمال
صالح او می‌افتیم. مسیح می‌گوید: اعمال صالح خود را به حرکت وا دارید تا
پدرانتان را در آسمان‌ها تمجید کنند. آیت الله تسخیری دارای صفاتی نیکو بود و
ما او را با صفات و رفتار نیکویش و مکارم اخلاقی یاد می‌کنیم.

سخنان رئیس مؤسسه الفکر الإسلامي المعاصر

حجت الاسلام دکتر سید جعفر فضل الله

بسم الله الرحمن الرحيم

والحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله الطيبين الطاهرين
وأصحابه المنتجبين وعلى جميع الأنبياء والمرسلين.

حضار گرامی، سلام عليكم ورحمة الله وبركاته.

در آغاز به خانواده فقید بزرگ (آیت الله تسخیری)، مراجع دینی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ملت و ارگان‌های این کشور تسلیت عرض می‌کنم. همچنین به جنبش‌های اسلامی، سازمان‌های متولی وحدت میان مسلمانان نیز تسلیت می‌گویم. شیخ تسخیری - رضوان الله تعالی علیه - در مسئولیت‌های مختلف از ریاست گرفته تا نظارت و عضویت، راهنمایی و ارشاد در مؤسسات مختلف تلاش بسیاری انجام داد. خداوند ایشان را رحمت کند و بهشت را نصیبشان گرداند و جهادشان را به عنوان صدقه جاریه برایشان محسوب کند، که خداوند شنوا و داناست.

اگر بخواهیم عنوانی را برای شیخ تسخیری - رضوان الله تعالی علیه - بگذاریم، به سادگی خواهیم توانست و معتقدم که بسیاری از عبارات دربارۀ ایشان گفته شد، اما می‌توانیم به ایشان لقب "مسافر وحدت جو" داد. آری شیخ ما، تسخیری - رضوان الله علیه - مسافری برای ایجاد وحدت میان مسلمانان و تقریب بین ادیان بود. و هیچ چیزی او را از کار برای ایجاد وحدت و تقریب باز نمی‌داشت، نه امواج سرکش، نه بادهای تند و توفان و غور کردن در اعماق دریا؛ حتی بیماری که جسمش را می‌آزرد، او را از حرکت در این مسیر باز نداشت و جهاد اکبرش را ایجاد وحدت اسلامی قرار داده بود.

آری شیخ فقید، همراه با سید محمد حسین فضل الله - رضوان الله علیه - رابطه‌ای ویژه و ممتاز داشت، که توأم با محبت، صفا، احترام، تواضع و اخلاص بود، که به دلیل قدر دانی از شخصیت، روحیه، اخلاق و حرکت مستمر ایشان در جهت اندیشه ناب اسلامی متمدن، و دگم نبودن، و برقرار نمودن پل وحدت در تمام ابعاد بود.

از ویژگی‌های شیخ تسخیری - رضوان الله علیه - که متعلق به نسل علما بود، این است؛ که برای ایجاد وحدت اسلامی، به این جهت کار نمی‌کردند که یک مسئله مصلحتی، سیاسی یا در شرایط خاص بوده باشد، بلکه این عمل نسبت به این نسل از علمای اهل حرکت، و جنبش ناشی از پای بندی آن‌ها به اسلام بود. برای همین، وحدت از نگاه شیخ تسخیری - رضوان الله علیه - و تمام علمای اهل جنبش اسلامی، به عنوان دینی بود که به آن پای بند بودند و از وحدت به دلیل مقابله با جهل یا تعصب یا تندروی و حتی جنگ و کشتار، کوتاه نمی‌آمدند. در عین حال از گرایش‌هایی که داشتند نیز کوتاه نمی‌آمدند. درحقیقت تأکیدی عمیق نسبت به بندگی خداوند بوده، که بر انسان واجب دانسته تا برای رسیدن به حق، سینه خود را بگشاید، حتی اگر نزد دیگری آن را بیابد... و از موضع باطل کوتاه بیاید هرگاه آن را در باورهای خود بیابد.

و بر همین اساس، گفتگو نزد شیخ تسخیری همان گونه که نزد تمام علمای وحدت محور این نسل از علمای جنبش اسلامی بود، گفتگو به عنوان یک روحیه به‌شمار می‌رفت، و وسیله و ابزاری برای کسب امتیاز نبود... یک اصل بود و نه یک گزینه موقتی؛ یک پایه و اساس بود و نه سیاسی و مصلحتی.

قلب وحدت طلب شیخ تسخیری گواه این امر بود، لذا در یکی از کنفرانس‌های سال ۲۰۱۴ در ترکیه، ایشان را دیدم که به انتقادهای تند گوش فرامی‌داد و با آرامش تمام پاسخ می‌داد و البته به طور قطع برخاسته از ایمان، روح بلند، اخلاق و رضای حق تعالی بود و همیشه با سخنان نیکو و لبخندی بر لب و قلبی برادرانه همراه بود.

به ذهنم نیز خطور نمی‌کرد که آخرین دیدارم از ایشان، در کنفرانس تقریب بین مذاهب اسلامی در تهران باشد. در آن زمان ایشان از نظر جسمی در شرایط خوبی نبود، اما روحیه‌ای بالا و عزم و اراده قوی داشت، که انگار آینده، پیش روی اوست و روحیه یک جوان را به شما می‌داد، در حالی که ما از نظر بدنی جوان بودیم، اما ایشان همیشه روحیه جوانان را داشت.

در اینجا سخن خود را با این جملات به پایان می‌رسانم، ما هم اکنون نیازمند وحدتی هستیم که مایه امنیت و زندگی روزمره و معاش ماست.

این دیدارهای تصادفی، اهتمام ملت‌ها و نگرانی‌هایشان، تا پروژه‌های مشترک، ما را کنار یکدیگر جمع می‌کند، به نحوی که وحدت را به طور عملی تجربه کنیم و نه تنها از نظر فکری و نظری به آن نگاهی بیاندازیم.

مهم‌تر این است که جهت عقربه قطب نما را به مسائل اساسی اسلامی پویا، و جنبشی بر پایه اصول دینی برگردانیم. و مهم‌ترین این مسائل، فلسطین است، زمانی که عقربه را به سمتش بچرخانیم و در آن مسیر قرار بگیریم.

از رایزنی فرهنگی بابت برگزاری این نشست تشکر می‌کنم. و الحمد لله رب العالمین.
والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

سخنان رئیس انجمن قومی عربی

استاد دکتر معن بشور

بسم الله الرحمن الرحيم

نه تنها جمهوری اسلامی ایران، با درگذشت آیت الله تسخیری خسارت دید، بلکه تمام دعوت کنندگان به تقریب و وحدت در امت عربی و اسلامی نیز از فقدهایش خسارت دیده‌اند.

ایشان نه تنها پلی میان مذاهب، بلکه میان تمام فرزندان این امت، با تمام اختلافات، جریان‌ها، اندیشه و عقایدشان یک راه ارتباطی بود. وی مانند تمام اهالی تقریب و دعوت به وحدت به خوبی می‌دانست؛ که نقطه قوت اصلی این امت در مقابله با چالش‌ها، همان وحدت فرزندان با وجود تمام اختلافات دینی، مذهبی، فکری، عقیدتی، حزبی و سازمانی است. در نتیجه زمان آن رسیده تا همه تلاش‌ها در جهت ایجاد پلی میان فرزندان این امت انجام پذیرد و تمام تلاش، به طور مستقیم در جهت دفاع از استقلال امت، وحدت، کرامت و عزتش در مقابله با دشمنان قرار گیرد.

بنابراین تنها همکاران آیت الله تسخیری در تهران و یا کنفرانس تقریب بین مذاهب اندوه‌گین نشده‌اند، بلکه تمام کسانی که با خلق و خوی او و روی گشاده و انعطاف پذیری ایشان در برابر تمام دیدگاه‌های دیگر همراه بوده‌اند، نیز خسارت دیده‌اند. ایشان همزمان رهبر و یک الگو به‌شمار می‌رفت. رهبری برای جریان تقریب و وحدت میان مذاهب، و الگویی در رفتار و روابطش در جهت خدمت به این پروژه به‌شمار می‌رفت. خداوند این شیخ فاضل را رحمت کند، که همچنان نمادی روشن در زندگی امت عربی و اسلامی ما خواهد بود.

این دعوت همچنان ادامه خواهد یافت تا ما را دور هم جمع کند. ما در مسیر شیخ تسخیری همراهش بودیم. او بر مبنای مذهب فعالیت می‌کرد و ما در مسیر تقریب میان اندیشه‌ها، جریانات و احزاب فعالیت می‌کردیم. آینده امت ما مرهون وحدت فرزندان، و وحدت فرزندان، مرهون موفقیت ما در تقریب بین مذاهب و تمام ارکان تشکیل دهنده آن است که امت را تشکیل می‌دهد.

سخنان رئیس مرکز گفتگوی ادیان و فرهنگ‌ها در لبنان
و عضو اکادمی علمایی مریمی در واتیکان

سید علی سید قاسم

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا ونبينا خاتم النبيين والمرسلين،
أبي القاسم محمد بن عبد الله وعلى آله الطيبين الطاهرين وأصحابه الأخيار المنتجبين
وعلى جميع الأنبياء والمرسلين..

آقایان علما، سادات گرامی، مؤسسات فرهنگی، جمعیت‌های آموزشی و
خیریه، برادران و خواهران گرامی. سلام علیکم ورحمة الله وبركاته

خداوند متعال در کتابش مجیدش می‌فرماید: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ
الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا﴾
(النساء: ۶۹) "و آنان که اطاعت خدا و رسول کنند البته با کسانی که خدا به آنها
لطف فرموده یعنی با پیغمبران و صدیقان و شهیدان و نیکوکاران محشور خواهند
شد، و اینان نیکو رفیقانی هستند."

در این نشست گرامی‌داشت، در آغاز درگذشت پرچمدار اندیشه و گفتگو،
ستون تقریب بین مذاهب، آیت الله محمدعلی تسخیری، که وارث علمای عامل
بود را تسلیت عرض می‌نمایم.

به محضر مقدس ولی عصر، - عجل الله تعالی فرجه الشریف - ولی امر مسلمین
امام خامنه‌ای، - دام ظلّه - مسئولان ایران، حوزه‌های علمیه، مجامع فکری و
حدوی، خانواده و دوستاداران آن فقید و شما تسلیت عرض نموده و از خداوند
می‌خواهم تا آن فقید را مورد رحمت واسعه خود قرار دهد و با محمد و آل محمد
محشور گرداند.

ما در یک مناسبت بزرگ از نظر عقلی و دردناک از نظر درونی و در جهان اسلام قرار داریم، چرا که خسارت و درد ناشی از فقدان این عالم مجاهد، عزیز و بزرگ، درد و خسارت بزرگی به شمار می‌رود. اگر چه زمانی که علمای ما زنده هستند عادت نداریم که از آنها تعریف کنیم. زندگان تلاش می‌کنند و خسته می‌شوند، شب تا به صبح بیدار می‌مانند، مجاهده می‌کنند و از هیچ تلاشی دریغ نمی‌کنند و موفقیت‌های بزرگی به دست می‌آورند، اما این موفقیت را به اشخاص زنده نسبت نمی‌دهیم؛ زیرا آنها بخاطر هدف و رسالتشان این اقدام‌ها را انجام داده‌اند، نه به خاطر مسائل شخصی و نفسانی.

وظیفه ماست و حق آنهاست که حداقل پس از رحلت این علمای ارجمند از این دنیای پست، و زمانی که ستایش‌ها و سخن‌ها، دیگر سودی برای آنها در این دنیا ندارد، از آنها تمجید کنیم و به حق گواهی دهیم، و انصاف را در مورد آنها در برابر روح پاکشان رعایت کنیم تا درس و عبرتی برای افراد زنده باشد.

هرآن‌چه دیگران پیش از من بیان داشتند و آن‌چه را که خواهم گفت، حقش را ادا نکرده‌ایم و خلاصه بگویم که: باید درباره زاویه مشخصی از زوایای زندگی این فقید سخن بگوئیم. می‌توانیم او را به عنوان الگو و نمونه‌ای معرفی کنیم که امروز و هر زمان دیگر به آن نیاز داریم، آن هم در زبان گفتگو و انعطاف‌پذیری با دیگران، ما به این الگویی که از نزدیک در کنفرانس‌ها و نشست‌ها در لبنان، سوریه و ایران لمس نمودیم، نیاز داریم.. به حق شاهد رفتار و زندگی او بودیم و پس از رحلتش، بر آن شهادت می‌دهیم و به عنوان الگویی برای خود و نمونه‌ای برای اندیشه‌بیداری و بصیرت، معرفی می‌کنیم و از هر صاحب‌اندیشه و گفتگویی می‌خواهم که ایشان را به عنوان اسوه و الگو در مسیر حرکتش و دعوتش قرار دهد.

ما از عناوین یا نام‌ها یا صفات سخن نمی‌گوئیم؛ ما از شخصیتی مجسم برای عناوین، صفات و نام‌ها سخن می‌گوئیم. او اسوه‌ای برای هر طالب علم و تا آخرین لحظه از زندگی خود بود. وی جوینده علم و پژوهشگری واقعی بود که از منابعش

حقایق را طلب می‌کرد، و آن‌ها را مورد مطالعه قرار می‌داد. از ویژگی‌های آیت الله تسخیری این بود که تدریس می‌کرد، آموزش می‌داد، پژوهش می‌کرد، کتاب می‌نوشت و این علم را در قالب وحدوی و تقریبی منتشر می‌کرد. ایشان علم را از محدوده کتاب‌ها و نظریات، به زندگی و واقعیت علمی بیرون کشید. لذا از کسانی بود که علم را برای خدا فراگرفت و برای خدا به دیگران آموخت و برای خدا به آن علم عمل کرد... همان گونه که حضرت مسیح علیه السلام می‌فرماید: کسی که برای خدا آموخت و برای خدا به دیگران یاد داد و برای خدا عمل کرد، در ملکوت آسمان‌ها از او به بزرگی یاد خواهد شد.

از ویژگی‌های ایشان این بود، که وارد زندگی شد و در تمام عرصه‌ها حضور یافت و از مردم فاصله نگرفت. در حوزه‌های علمیه طالب علم و عامل به آن بود و زمانی که در کنفرانس‌ها در اماکن مختلف دنیا، با سخنانش حضور می‌یافت، طالب حقیقت و تحقق بخش آن بود، با تمام تنوع‌های ملت‌ها. ایشان بر وحدت مردم تلاش نمود تا ارزش‌های الهی در تمام دنیا تثبیت شود. به نظر بنده، او در طرح وحدوی خود تلاش نمود تا نظام تقریب بین مذاهب را به عنوان درآمدی برای تحقق وحدت اسلامی، تثبیت کند. و با برگزاری کنفرانس‌های تقریب در مکه در موسم حج که از ویژگی مکانی و زمانی برخوردار است، و پایان آن در مسیر برائت از شیاطین انس و جن، محدوده وحدت را نشان داد و بر اساس هدف این آیه تلاش نمود: "این امت شما، امتی واحد و من پروردگار شما هستم پس مرا بپرستید".

ما در برابر شخصیتی عامل، جدی، دارای پشتکار هستیم که در جستجوی وحدت و دارای همتی بلند بود، خستگی و بیماری در این راه را به خود راه نمی‌داد. در ماههای اخیر در جمهوری اسلامی ایران، در کنفرانس وحدت اسلامی، به رغم بیماری شدید حضور یافت و از همت عالی ایشان تعجب کردم و از سفارش‌هایی ماندگاری که در کنفرانس ارائه نمود، توجهم را به خود جلب کرد؛

چرا که احساس کردم سخنان خداحافظی اوست. ایشان بر وحدت اسلامی و پذیرش دیگران بر اساس قاعده تثبیت متفق علیه، و گفتگو در مورد اختلافات تأکید می نمود. آن هم با روشی سازنده و به همراه توجه به مسائل مهمی که جهان در سایه سیاست های جنگ نرم توانسته حریم مقدسات را بشکند، و دشمن اسرائیلی را با سازشکاری و تروریسم تکفیری جا بیندازد؛ تا تصویر مخدوشی از اسلام ناب محمدی ارائه دهد.

ایشان بر کار مستمر برای کنار گذاشتن اختلافات طایفه ای و مذهبی و ضرورت تثبیت گفتمان اسلامی برخاسته از زبان محبت و انعطاف پذیری و پاسخ به شبهات با زبان عقل، منطق و اندیشه دعوت می نمود تا تبدیل به امتی شویم که برای دیدار با امام منتظر خود را آماده می کند و در نهایت با اهل تورات با تورات و با اهل انجیل با انجیل و با اهل قرآن با قرآن سخن خواهد گفت.

به الگویی مانند آیت الله تسخیری نیازمندیم تا با زبان گفتگو و ارتباط با طوایف و مذاهب، با آنها تعامل داشته باشیم.

ما نیازمند الگویی با عزم و اراده، همت بلند با جدیت و فعال هستیم که ایشان تجسم این صفات بود.

سخنان مدیرکل شبکه رادیویی الرساله

استاد طلال حاطوم

بسم الله الرحمن الرحيم

سلام عليكم ورحمة الله وبركاته

امام صادق عليه السلام: «إِذَا مَاتَ الْعَالَمُ ثَلِمَ فِي الْإِسْلَامِ ثُلْمَةٌ لَا يَسُدُّهَا شَيْءٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ». اگر عالمی از دنیا برود، رخنه‌ای در اسلام ایجاد شود که چیزی نمی‌تواند تا روز قیامت آن را پر کند.

عجیب نیست که لبنان با تمام طوایف خود، ارتحال عالم بزرگ آیت الله تسخیری را گرامی بدارد. این فقید بزرگ، علامه فقیه، قاضی، استاد، اندیشمند و مجددی بود که عمرش را در پژوهش و تحقیق در مسائل فقهی و علوم دینی گذراند و آثار بزرگی را برجای گذاشت که رکن مهمی از ارکان کتابخانه اسلامی را تشکیل داده و از نور آن بهرمنند شده و درس‌های بسیاری در عرصه‌های فقهی و دینی و اهمیت گفتگو و انعطاف‌پذیری گرفته؛ تا اقتصاد و حقوق بشر را ارائه نماید، که الگوی همیشگی ایشان خدمت به حق و انسانیت بوده است.

فقید بزرگ آیت الله تسخیری، مورد اعتماد رهبر انقلاب امام خامنه‌ای بودند؛ چرا که قدر اندیشه‌های ایشان را می‌دانست؛ لذا مسئولیت‌های بزرگ و مهمی مانند: دبیر کلی مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی را بر عهده گرفتند. ایشان از شخصیت‌های اسلامی دعوت‌کننده برای تقریب بین شیعه و اهل سنت، و دعوت‌کننده به اندیشیدن در چارچوب جهان اسلام، با وجود تمام مذاهب مختلف آن بود.

هم‌وغم فقید بزرگ، ایجاد تقریب بین مسلمانان و گسترش روحیه و اندیشه وحدت بین مذاهب اسلامی و توسعه دایره مشترکات میان آن‌ها و عدم اصرار بر

برخی جزئیات اختلاف برانگیز بود، تا در رابطه دوستی خلیلی ایجاد نگردد و باعث ایجاد تفرقه و دوری میان مسلمانان و نیز میان ادیان نگردد؛ تا بتوان در جهت خدمت به انسانیت در هر جا از طریق باب گفتگو و به‌دور از تعصب و پیش داوری تقویت نمود.

بنده بیش از یک‌بار در کنفرانس‌های جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی در جمهوری اسلامی ایران در تهران حضور داشتم و حضور آیت الله تسخیری در کنفرانس‌ها هاله‌ای از معنویت و روحانیت همراه با معرفت، علم و اندیشه روشن‌گرانه‌اش را با خود به همراه می‌آورد. این کنفرانس‌ها که علما، فرهیختگان و اندیشمندان مختلفی را از اماکن مختلف جهان، یک‌جا و بدون ایجاد حساسیت و اختلافی جهت ایجا وحدت در کنار هم جمع می‌نمود.

خداوند این شیخ جلیل‌القدر را رحمت کند که در لحظات سخت تاریخ کنونی بیش از هر زمان دیگر به راهنمایی، اندیشه و نقش ایشان نیازمندیم.

از رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران که این فرصت را برای انجام وظیفه در قبال این فقید بزرگ و خانواده و دوستدارانش در اختیارمان گذاشت تشکر می‌کنم.

سلام علیکم ورحمة‌الله وبرکاته

سخنان رییس موسسه رسانه‌ای لبنان «اللبنانیة للإعلام»

شیخ یوسف نورالدین

بسم الله الرحمن الرحيم

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته،

افتخار می‌کنم که به نمایندگی از مجموعه «اللبنانیة للإعلام» در این نشست ویناری که توسط رایزنی فرهنگی به مناسبت گرامی‌داشت راحل بزرگ شیخ محمد علی تسخیری - رحمت الله علیه - برگزار شده، حضور یافتم.

زمانی که در برابر دریای بخشنده‌ای قرار می‌گیری، نمی‌دانی از کجا شروع کنی، و چگونه افق‌های آن را ببینی و درون آن چگونه سیر کنی و امواج آن را چگونه درهم بشکنی، تنها می‌توان در کنار ساحل بایستی و به کشتی‌ها و بادبان‌های برافراشته و در حال حرکت بروی آن و کشتی بانانی که به همراه خود مروارید و جواهر ارزشمند حمل کرده اند بنگری.

ای شیخ ارجمند، ما هم اکنون در برابر دریای وجودت ایستاده ایم. ما از کنار سواحل بی‌کران تو به اموج علمت می‌نگریم که در افق‌های دوردست آرام می‌گیرند و بار دیگر از عمق این دریا سر برمی‌دارند و آنچه را که سود مردم در آن است و عقول آن‌ها را با علومی متراکم، ادبی والا، و اخلاقی کریمانه با خود حمل می‌کنند. ما کشتی‌های فعالیتت را از سرزمینی تا سرزمین دیگر، و از مکانی به مکان دیگر، دنبال می‌کنیم.

طوفان‌های تفرقه و نیت‌های تجزیه‌طلبانه و سنگلاخ‌های خودبینی و تعصب‌ها نمی‌توانند آن‌ها را از حرکت باز نگاه دارند. بلکه کشتی‌های تو با بادهای عشق به خدا و اشتیاق به اعتلای کلمه الله در سراسر جهان در حال جریان و حرکت هستند.

ما بادبان‌های طبع بلندت که با نور آزادی و عزت برافراشته شده‌اند، و جهت فلسطین را نشانه گرفته‌اند، و در لبنان و هر جایی که مقاومت استقرار یافته است، نظاره گریم. ای شیخ بزرگ ما، از سواحل وجودت، و از درون دریای وجودت مرواریدهای کرامت و جواهر حکمت و گهرهای سخنانت را درباره وحدت میان مسلمانان در تمام ابعاد نظاره گریم.

آری ای فقید بزرگ، عجیب نیست که دریای وجودت، سواحل بی کران و افقی ناپیدا و لنگرگاه‌هایی بی‌نظیر داشته باشد. چرا که از علم و اخلاق والایی برخوردار بودی.

لذا شما را دیدیم، که مراتب عالیه را یکی پس از دیگری بالا رفتی، نه به خاطر این‌که به آن جایگاه‌ها علاقه داشته باشی، بلکه به این دلیل که بواسطه آن به سوی خداوند تقرّب بجویی، و نشست‌ها و کنفرانس‌ها را می‌دیدیم که با حضور حکیمانه و معرفتی شما، جایگاهشان بالاتر می‌رفت.

ما ستاره‌ای را در انجمن‌ها و جلسات مختلف میان طوایف و مذاهب مختلف و در تمام نقاط جهان می‌دیدیم، که با سخنان آراسته و اندیشه‌ای روشن به گفتگو می‌نشست، و تنوع احزاب و تعدد ادیان مختلف شما را از حرکت باز نمی‌داشت، بلکه به سمت ایجاد وحدت و وحدت کلمه، جهت مقابله با ستمگران و دفاع از مستضعفان سوق می‌داد.

ما در آثار ارزشمند و گفتگوهای روشنگرانه و دیدارهای زینده‌ات، شمیم حکمت و انوار معرفت و اندیشه‌های برتر و نظریات درست را لمس می‌کردیم. شما مورد اعتماد ولی امر بودی، که مورد لطف و محبت ایشان قرار گرفتی و مورد وثوق علما بودی و مورد احترام و تقدیر آن‌ها قرار می‌گرفتی.

برای اسلام دستاویزی محکم و برای وحدت الگو و برای یاری مقاومت سپر و سنگر و برای مسلمانان و مؤمنان در هر جای عالم، یاور و مایه صلح و آرامش بودی. به روح بلند و پاکت در اعلیٰ علین، و به جایگاهت نزد صدیقین و شهدا درود

می‌فرستیم و از خداوند متعال می‌خواهیم که به خاطر خدمات و تلاش‌هایی که داشتی جزای خیر عنایت فرماید.

در پایان به نام مجموعه رسانه‌ای لبنان «اللبنانیة للإعلام»، به رهبرمان امام خامنه‌ای - دام ظلّه - و خانواده محترم ایشان و تمام دوست‌دارانش و یاران و همکاران بزرگوار، انجمن‌ها و کنفرانس و تریبون‌های ایران و تمام دنیا، تسلیت عرض می‌نمایم.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

سخنان رئیس مجلس امنای هیئت علمای مسلمین

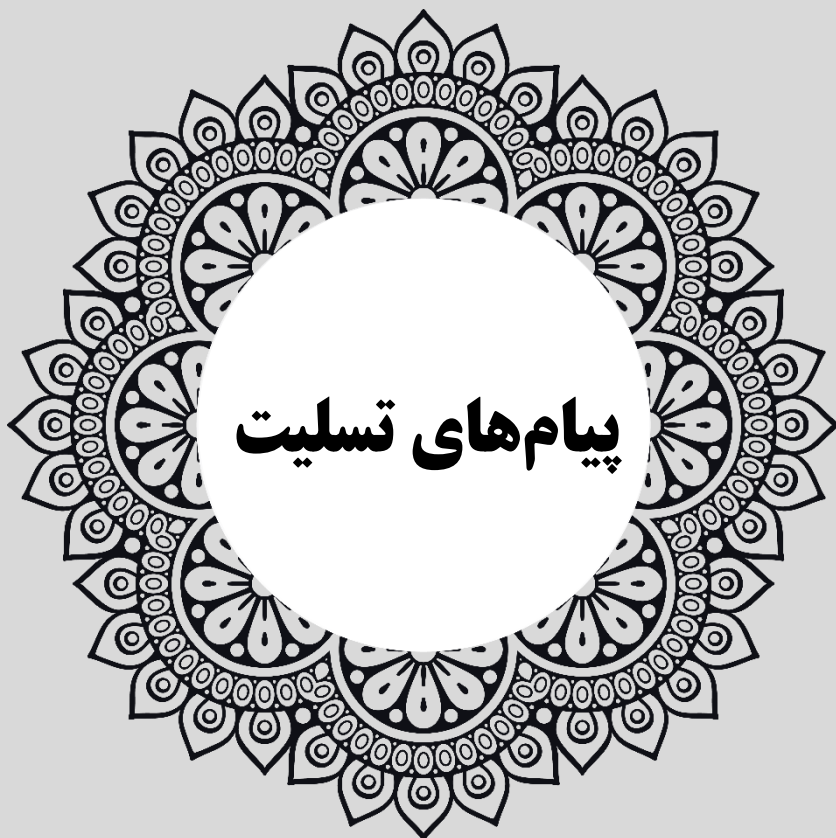
شیخ احمد الزین

بسم الله الرحمن الرحيم

به ملت ایران، امام امت اسلامی - آیت الله سید علی خامنه‌ای - و تمام امت اسلامی، وفات عالم بزرگ و دوست عزیز شیخ محمد علی تسخیری را تسلیت عرض می‌نمایم. از خداوند تبارک و تعالی مسئلت می‌نمایم که جایگاه او را بهشت قرار دهد و بهترین پاداش را نصیبش کند.

شیخ محمد علی تسخیری مشاور مقام معظم رهبری (امام خامنه‌ای) در امور جهان اسلام و رئیس شورای عالی تقریب بین مذاهب بود. ما بارها در کنفرانس‌ها و دیدارها، در طول سالیان دراز ایشان را زیارت می‌کردیم. وی پرچمداری از پرچمداران تقریب بین مذاهب اسلامی شیعه و اهل سنت و از دعوت کنندگان به وحدت اسلامی به‌شمار می‌رفت. و این گونه نیز او را در بسیاری از کنفرانس‌ها یافتیم.

بار دیگر تسلیت خالصانه خود را به امت اسلامی، ملت بزرگ ایران به مناسبت درگذشت شیخ محمد علی تسخیری عرض می‌کنم، از خداوند تبارک و تعالی مسئلت می‌نمایم که بهشت را جایگاه او قرار دهد و با اهل بیت و اصحاب گرامی‌اش در رضوان الهی همنشین کند.

پیام‌های تسلیت

پیام تسلیت حزب الله لبنان

بسم الله الرحمن الرحيم

إنا لله و إنا اليه راجعون

پس از جهادی طولانی و مسیری مملو از بخشندگی و موفقیت‌های بزرگ، آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری، این دنیای فانی را به سوی جایگاه ابدی ترک کرد و در دستانش کتابی سراسر از علم و عمل، تلاش، اخلاق، وفاداری، جان‌فشانی و هجرت دائمی در راه خدا را به همراه دارد. او از ده‌ها سال تاکنون در هر فعالیتی در جهت ایجاد وحدت اسلامی و تقریب بین مذاهب اسلامی و ایجاد نزدیکی و همکاری میان مسلمانان جهان، چه در سطوح عالی و چه در تجمعات علمائی یا کنفرانس‌ها، مطالعات، پژوهش‌ها، گفتگوها، تألیف و روابط مستقیم حضور داشت و از علمای محور مقاومت چه از نظر فکری و فرهنگی و یا اتخاذ مواضع مستحکم و بسیجی وار به‌شمار می‌رود.

جناب آیت الله تسخیری نمونه‌ای از عالمی مجاهد بود که شب و روز فعالیت می‌کرد و بیماری مانع او نشد و تا آخرین دقیقه از عمر شریفش نتوانست او را خسته کند.

ما در حزب الله، افتخار دوستی، برادری و کار مشترک را با این فقید بزرگ داشتیم و به امام خامنه‌ای دام‌ظله- و مراجع بزرگوار -حفظهم المولی- حوزه‌های علمیه و به ویژه به تک تک اعضای خانواده شریف ایشان، تسلیت عرض نموده و نسبت به از دست دادن این فقید عزیز و ارجمند، ابراز همدردی می‌نمائیم و از خداوند متعال مسئلت می‌نمائیم که به همه آنان صبر و آرامش خاطر و به این فقید بزرگ رحمت و علو درجات عنایت بفرماید.

پیام تسلیت جنبش توحید اسلامی در لبنان

هیئت امنای جنبش توحید اسلامی لبنان در پیامی درگذشت آیت الله تسخیری را به رهبر عظیم الشان انقلاب و مجمع تقریب بین مذاهب اسلامی تسلیت گفت. متن پیام بدین شرح است:

امت اسلامی با درگذشت رئیس مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی و مشاور رهبرانقلاب اسلامی در امور جهان اسلام، آیت الله محمد علی تسخیری - رحمت الله علیه - یکی از فضلا و علمای جلیل القدر و دعوت کنندگان به وحدت را از دست داد.

ایشان - رضوان الله تعالی علیه - مصداق این حدیث شریف است که: علما وارثان پیامبرانند؛ وی اندیشمندی بزرگ و صاحب خردی برتر و روحی پاک بود و ما ضمن عرض تسلیت به محضر آیت الله خامنه‌ای و مجمع تقریب بین مذاهب، یادآور می‌شویم: که درگذشت این عالم که در دهه‌های گذشته تأثیری شگرف و فعالانه در مسیر وحدت اسلامی برجای گذاشت، همان گونه که همان روایت را بار دیگر به یاد می‌آوریم که فرمود: مرگ عالم، رخنه‌ای در اسلام ایجاد می‌کند که تا شب و روز برقرار است هیچ چیزی جای او را پر نخواهد کرد.

پیام تسلیت جنبش عمل اسلامی

در پی درگذشت آیت الله تسخیری، جبهه العمل اسلامی در لبنان پیام تسلیتی را ارسال نمود. در این پیام آمده است:

با درگذشت مشاور مقام معظم رهبری در امور جهان اسلام و دبیرکل سابق مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، شیخ محمدعلی تسخیری، ما شخصیت بارز، صادق و مخلصی از شخصیت‌های برجسته وحدت اسلامی و یآوری استوار و تلاشگری خستگی ناپذیر را در مسئله فلسطین و ملت مظلوم فلسطین از دست دادیم. شخصیتی که دعوت کننده به دین خداوند - عزوجل - و الگویی شایسته به‌شمار می‌رفت، که برای تقریب و نزدیک کردن دیدگاه‌ها میان مسلمانان باحکمت، هوشیاری و موعظه حسنه، تلاش بسیار نمود و سند و رکنی اساسی از ارکان فرهنگ و مسیر مقاومت در مقابله با ستمگران و جنایتکاران بود.

شیخ زهیرعثمان جعید، هماهنگ کننده جبهه العمل اسلامی و اعضا و کادر این حزب، خالصانه‌ترین مراتب عزاداری خود را به آیت الله خامنه‌ای رهبرانقلاب، دکترحسن روحانی رئیس جمهور، حوزه‌های علمیه و مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و تمام مسئولان ایران و خانواده آن فقید و دوستدارانش تسلیت عرض می‌نماید.

پیام تسلیت تجمع علمای مسلمین لبنان

تجمع علمای مسلمین لبنان، در بیانیه‌ای درگذشت آیت الله تسخیری را تسلیت گفت و ایشان را عالمی خستگی ناپذیر توصیف کرد که حتی بیماری مانعی برای حضورش در کشورهای اسلامی مختلف نشده بود و همگان را به وحدت دعوت نموده و آن‌ها را نسبت به دشمن امت اسلامی یعنی شیطان اکبر آمریکا برحذر می‌داشت. همان آمریکایی که برای ایجاد تفرقه و بی اثرکردن تلاش‌ها، با هدف خدمت و تثبیت رژیم صهیونیستی تلاش می‌کند.

این تجمع، با آیت الله تسخیری نشست‌ها و دیدارهای فراوانی داشت که منتهی به توافقنامه‌ها و همکاری‌های مشترک با مجمع جهانی تقرب مذاهب اسلامی گردید و سالیان دراز کار مشترک را در پی داشت و ما به همراه برادران دیگر در تأسیس اتحادیه جهانی علمای مقاومت سهیم بودیم که ایشان نیز عضو هیئت رئیسه آن بود.

تجمع علمای مسلمین لبنان، مراتب تسلیت خود را به حضرت امام خامنه‌ای و حجت الاسلام شیخ حمید شهریاری دبیرکل مجمع جهانی تقرب و خانواده آن فقید، عرض می‌دارد.

پیام تسلیت شیخ عبد الامیر قبلان

رئیس مجلس اسلامی شیعی اعلیٰ

رئیس مجلس اعلای اسلامی شیعی لبنان، شیخ عبدالامیر قبلان در بیانیه‌ای مصیبت فقدان این عالم جلیل القدر را به مسلمانان و به ویژه لبنانی‌ها تسلیت گفت. در این بیانیه آمده است:

فقید علم و علما، و مشاور عالی مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای در امور جهان اسلام و رئیس سابق مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی، آیت الله شیخ محمد علی تسخیری، نزدیک به ۷۶ سال از عمر خود را در راه خدمت به دین حنیف و حمایت از مسائل بر حق ملت‌های مستضعف سپری کرد و در نهضت این امت و تثبیت وحدت آن و تقویت حرکت تقریب بین مذاهب اسلامی سهیم بود.

ما برادری عزیز را از دست داده ایم، که با یکدیگر در مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی همکاری مشترک داشتیم، او دارای همتی عالی در راه خدمت به اسلام و نشر تعالیم آن و یاری مسائل بر حق آن و به‌ویژه مسئله فلسطین بود. ایشان نمونه‌ای از عالم صاحب رسالت بود که با در دست گرفتن مسئولیت‌های کلیدی در مسیر جهادی که مملو، از خود گذشتگی بود، در خدمت به جمهوری اسلامی ایران از جان گذشتگی نشان داد. او با پژوهش‌ها و تألیفاتش در عرصه‌های معرفتی و عقیدتی، کتابخانه‌های اسلامی را غنی ساخت و حوزه‌های علمیه و مراکز دینی با درگذشت این عالم جلیل القدر و استاد پژوهشگر که علما و فضلاء بسیاری زیر دست او تربیت شدند و در تأسیس حوزه‌های دینی نیز سهیم بود، خسارت بسیار دید.

پیام تسلیت علامه شیخ عقیف النابلسی

شیخ عقیف النابلسی از علمای برجسته شهر صیدا نیز در پیامی در گذشت این عالم فرهیخته را تسلیت گفت. متن پیام بدین شرح است:

با نهایت تأسف و اندوه و تسلیم کامل در برابر قضا و قدر الهی، برادر و دوستم، عالم مجاهد جناب آیت الله شیخ محمد علی تسخیری به رحمت ایزدی پیوست. وی لباس استقامت و تقوی را بر تن داشت و بار سنگین دعوت به سوی خداوند و تکلیف‌های سنگینی را بر دوش کشید. ایشان در تمام مأموریت‌های خویش حضوری نورانی، ورعی مثال زدنی و صبری جمیل داشت و ادب و اخلاق الهی در رفتار او نمایان بود. ایشان در تعامل با مشکلات مسلمانان و مسائل مورد شبهه آنان، با حکمت رفتار می‌کرد. وی به حق نگهبانی از نگاهبانان اسلام و سربازی از سربازان انقلاب مبارک بود. با دوستان مهربان، با دشمنان بردبار و در برابر دشمنان خدا شجاع بود.

مرد درک و فهم از میان ما رفت، او مرد تخصص و تجربه، مرد جهاد فی سبیل الله، گفتگو کننده‌ای آرام و صاحب بیان و حجتی کوبنده و صاحب درونی پاک، و راهی سالم بود. او انسانی همیشه آگاه از فتنه‌ها و نیرنگ دشمنان، کمک کار و حامی همیشگی تجمع علمای دعوت کننده به وحدت و تفاهم میان مسلمانان بود.

این جانب به رهبر عظیم الشأن انقلاب اسلامی - امام خامنه‌ای -، خانواده آن فقید، فرزندان و برادران ایشان به ویژه شیخ محمد مهدی تسخیری و تمام دوستدارانش این مصیبت را تسلیت عرض می‌نمایم.

پیام تسلیت سیدعلی فضل الله

(فرزند علامه سید محمدحسین فضل الله)

اگر عالمی از دنیا برود، در اسلام رخنه‌ای ایجاد خواهد شد که تا روز قیامت چیزی جایگزین آن نخواهد شد. با نهایت تأسف و تألم و اندوه فراوان و تسلیم در برابر قضای الهی، خبر درگذشت جناب آیت الله شیخ محمد علی تسخیری به دستمان رسید.

این عالم جلیل القدر، تمام عمرخویش را در خدمت اسلام و مسلمین سپری کرد و در این مدت فکرش متوجه وحدت میان مسلمانان و تعمیق و تقویت آن و دعوت تمام تفرقه طلبان و افراد متعصب به سوی آن بود. وی از شخصیت‌های فعالی بود که با اندیشه‌های علامه سید محمد حسین فضل الله همراه بود و به همراه ایشان از اسلام تابنده در برابر تمامی تلاش‌هایی که سعی در مخدوش کردن چهره اسلام داشتند ایستاد.

در زمانی که ما در رنج و درد فقدان ایشان به سر می‌بریم، وی را از جمله علمای بزرگی می‌دانیم که هم و غم آن‌ها اسلام، وحدت و مسائل مهمی بود که در مقابله با چالش‌ها و فتنه‌هایی که بر ضد اسلام ایجاد شده بود، ایستاد.

پیام تسلیت شیخ ماهر حمود

دبیرکل اتحادیه جهانی علمای مقاومت

شیخ ماهر حمود، دبیرکل اتحادیه جهانی علمای مقاومت در پیامی درگذشت علامه فقید آیت الله تسخیری را تسلیت گفت. در این پیام آمده است که:

ما ایشان را شخصیتی فعال در هر مکان یافتیم که همه را به سوی خدا، اسلام، محبت و گذشت میان مسلمانان، دعوت و دین اسلام را گسترش می‌داد.

وی افزود: ما پدری مهربان به فرزندان و برادری بزرگ و نصیحت‌گر را از دست دادیم که از هیچ نصیحتی که برخاسته از تجربیات گسترده‌اش به برادرانش بود، دریغ نمی‌کرد. وی تحمل بسیاری در برابر مخالفان خود و کسانی که بدون علم با او به بحث و جدل می‌پرداختند، داشت. خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَمَنْ التَّائِبِ مَنْ يُجَادِلْ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ﴾ (الحج: ۸) (واز [میان] مردم کسی است که درباره خدا بدون هیچ دانش و بی هیچ رهنمود و کتاب روشنی به مجادله می‌پردازد). اما با این حال در گفتگو صبور بود و به (نتایج) گفتگو میان مسلمانان بسیار امیدوار بود. بیشترین اهتمامش به وحدت امت اسلام و مقابله با استکبار و تشویق برای مقاومت فلسطین بود. مهمترین ویژگی اخلاقی ایشان، اخلاق متعالیش بود که یادآور اخلاق انبیا و ائمه صالحین بود، همان کسانی که توسط آن‌ها دعوت خداوند بر روی زمین منتشر شد.

خداوند به رحمت و واسع خود، ایشان را رحمت کند، و ما در این متن کوتاه نمی‌توانیم حق ایشان را ادا کنیم، اما می‌گوئیم: که ما پدر، برادر، دوست، همکار و رئیس عزیزی را ازدست دادیم و خداوند اجر کسانی را که کار نیک انجام می‌دهند را از بین نخواهد برد. والحمد لله رب العالمین، انا لله وانا الیه راجعون.

فقید ما نقشی مهم در حمایت از کنفرانس وحدت اسلامی و تقریب بین مذاهب ایفا نمود و تا پایان عمرش عضو اتحادیه جهانی علمای مقاومت، عضو هیئت رئیسه و مشاور مسائل مهم و بخشی جدایی ناپذیر از هر پروژه گفتگوی اسلامی در جهان اسلام بود و از گفتمانی قوی و نگاهی همه جانبه و شامل و با زبان عربی و تکیه بر قرآن کریم برخوردار بود.

وی در مجمع جهانی تقریب بین مذاهب اسلامی، نقشی ممتاز ایفا نمود و قدرت و اهمیت وی آنجا مشخص می‌گردد که وی را به هنگام مقابله با توطئه‌های تفرقه برانگیز سعودی، آمریکائی و اسرائیلی مشاهده می‌کردیم. وی نگاهی آینده‌نگر داشت و تردیدی نیست؛ تمام این تلاش‌های وی همراه با محبت و تواضع بود و بار دیگر می‌گوئیم که: الحمد لله رب العالمین انا لله وانا الیه راجعون.

پیام تسلیت کاردینال بشاره الراعی

رهبر دینی مسیحیت لبنان

رهبر مارونی‌های لبنان کاردینال بشاره الراعی درگذشت آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری را در پیامی که از سوی مرکز دینی مسیحیان مارونی لبنان «بکرکی» صادر شد، به شرح ذیل تسلیت گفت:

مرکز کاردینال‌های مارونی، تسلیت عمیق خود را به سفیر ج.ا.ایران در لبنان و کارکنان این سفارت به مناسبت درگذشت علامه شیخ محمدعلی تسخیری اعلام می‌دارد. با فقدانش، ما چهره‌ای پاک از چهره‌های گفتگو، انعطاف‌پذیری و تقریب میان نه تنها مذاهب اسلامی بلکه تمامی ادیان، را از دست دادیم.

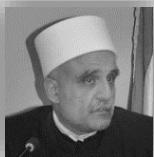
خداوند ایشان را رحمت کند و روحانیون شبیه ایشان را جایگزین نماید که فرهنگ برادری و گفتگو را گسترش دهند.

پیام تسلیت سید جعفر مرتضی الحسینی العاملی

انا لله وانا اليه راجعون، با تأثر و تأسف فراوان خبر درگذشت آیت الله شیخ محمد علی تسخیری رضوان الله تعالی را دریافت نمودیم.

این فقید - رضوان الله تعالی علیه - نمونه‌ای از عالم با ورع و مشهور به تواضع، خوش خلقی و حسن معاشرت و همنشینی بود که دغدغه‌ای جز خدمت به دین و دفاع از حریم شریعت در سر نداشت و مهم‌ترین توجهش، وحدت میان مسلمانان و تقریب بین مذاهب اسلامی بود. با فقدانش امت اسلامی شخصیتی از شخصیت‌ها و بزرگی از بزرگان را از دست داد و با درگذشتش رخنه‌ای در اسلام ایجاد شد که با چیزی پر نخواهد شد. به همین مناسبت از سوی خود و مرکز رسول اکرم در نایروبی، به حضور رهبرانقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای، مراجع عظام، حوزه‌های علمیه و خانواده آن فقید تسلیت عرض نموده و از خداوند برای ایشان رحمت واسعه و سکونت در بهشت و حشر با شهدا و صدیقین را مسئلت می‌نمائیم.

پیام تسلیت دکتر سامی ابوالمنی

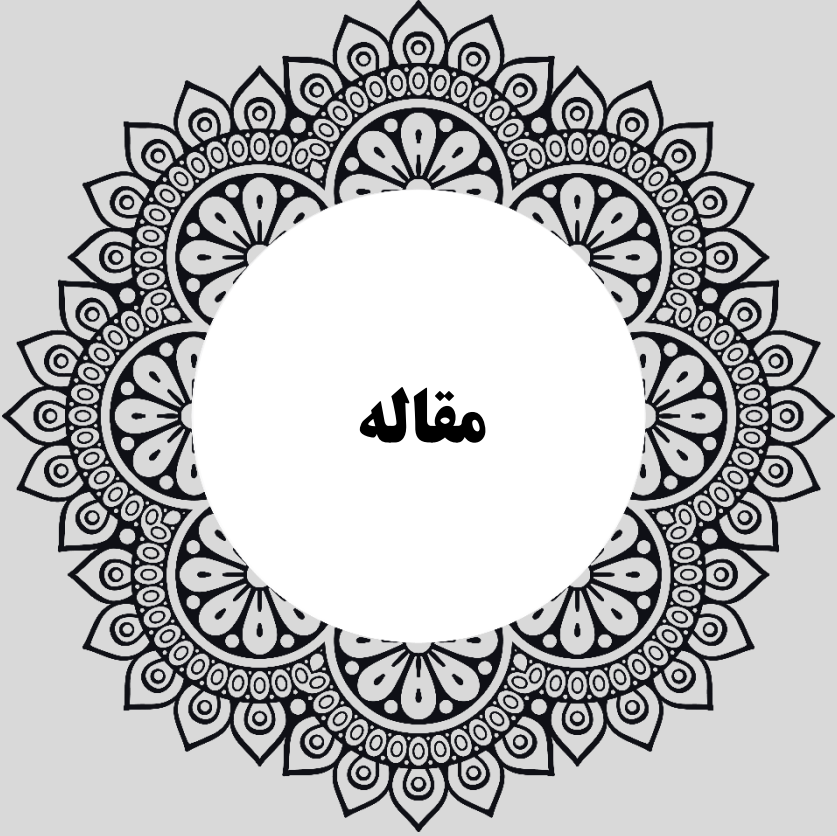
دبیرکل مؤسسه العرفان التوحیدیه

با نهایت تأسف و تأثر خبر درگذشت عالم جلیل القدر آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری را دریافت نمودیم. او را از نزدیک می‌شناختیم، شخصیت بامحبت و انعطاف پذیری بود. او را از طریق مؤسسات و فعالیت‌های متعددش شناختیم، چهره‌ای درخشان از شخصیت‌های جمهوری اسلامی ایران به‌شمار می‌رفت که دارای اعتبار بالایی در دعوت به وفاق و تقرب بود. دارای اصالت در اندیشه و اعتقادات بود. از نگاهی عمیق برخوردار بود و دارای سخنی لطیف و رفتاری ظریف بود. و انسانی روان و خالص در روابط با برادران مسلمان به ویژه انسان‌های مؤمن بود.

خسارت ناشی از فقدان علمای برگزیده را هیچ چیزی نمی‌تواند جبران کند؛ جز الگو گرفتن از سیره و روش آن‌ها و حرکت در مسیری که پیش پای ما گشودند و آن را با اصول و راهنمایی‌های خود جهت بخشیدند. شاید وفاداری به این شخصیت و تکریم از ایشان در کار پیوسته، همراه با ایجاد توازن در داشتن اخلاص در هویت معنوی و احترام به هویت دیگران نهفته باشد، و این همان امری بود که بر آن تأکید داشت.

از خداوند سبحان و متعال برای روح ایشان رحمت و برای خانواده، دوستان و برادرانش سلامتی و اقتدا به آن شخصیت، و برای جمهوری اسلامی ایران عزت و صلح را مسئلت می‌نمائیم.

مقاله

دکتر عباس خامه یار

رایزن فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در لبنان

تسخیری... از صومعه تا دیر و از کنیسه تا مسجد!

از مرثیه نگاری و سوگ‌نامه نویسی درباره شخصیت‌های ارزشمند و دوستان ارجمندم، به ویژه در ماه‌های اخیر، به ستوه آمده‌ام. از سوی دیگر، شکوه و عظمت برخی از عزیزان از دست رفته، چنان است که قلم هر مرثیه نگاری چون بنده را ناتوان و قدرت نگارش را فرومی‌کاهد و خامه را می‌خشکاند. آیت الله «محمدعلی تسخیری» سرآمد چنین افرادی است.

از جمله نخستین افرادی بودم که از خبر ناگهانی و ناگوار رحلتش مطلع شدم و ناخواسته به نشر آن پرداختم. بلافاصله با پیام‌های دوستانی مواجه شدم که به روال گذشته، انتظار نگارش دلنوشته‌ای دیگر از قلم خسته و دل‌غم‌زده‌ام را می‌کشیدند! آه! که چه دشوار و دردناک است درباره پایان زندگی دنیایی بزرگ‌مردی چون «او» قلم زدن.

نخستین بار در دوران نوجوانی‌ام و در آغاز دهه پنجاه هجری شمسی، نام محمدعلی تسخیری را در قم شنیدم و نوشته‌هایش را در مجله «الهادی» به سردبیری مرحوم سیدهادی خسروشاهی و سایر مکتوبات فکری آن سال‌ها مطالعه کردم. آیت الله تسخیری در دوران انقلاب اسلامی و در دفاع از مبانی انقلاب و نشر و ترویج اندیشه‌های میان جوامع اسلامی، همت گماشت و با پیروزی انقلاب از سخنوران و مدافعان سرسخت آن در عرصه بین‌الملل بود. در دوران هشت ساله دفاع مقدس، چنان به دفاع از رزمندگان میهن در عرصه بین‌الملل می‌پرداخت که گویی زبان گویایش، ادامه‌دهنده بیان حضرت زینب علیها السلام در مجلس یزید بود؛ می‌گریه و می‌خروشید.

در اجلاس پُر ماجرای هفدهم وزرای خارجه سازمان کنفرانس اسلامی (وقت)

که در تاریخ اول تا پنجم فروردین ماه ۱۳۶۷ در شهر عمان پایتخت اردن برای محکومیت کشورمان تشکیل شد و به تنهایی نمایندگی جمهوری اسلامی ایران را به عهده داشت، چنان به مصاف طارق (یوحنا!) عزیز، وزیر خارجه وقت صدام رفت و او را به چالش کشاند که تا صدام زنده بود، کینه شیخ را به دل داشت و درصدد انتقام‌گیری بود.

استاد بزرگ ما، در آن هنگام، ظهور درخشانی داشت. در کنفرانس‌های سالانه اندیشه‌ای «ملتقی الفكر الاسلامی» الجزایر که از سال ۱۹۶۸ تا ۱۹۹۰، بیست و دو دوره برگزار شد، شرکت می‌کرد. این کنفرانس، برآمد اندیشه‌ای جهان اسلام و محفلی برای گردهمایی علمای اسلام با همه گرایش‌ها، مذاهب و نحله‌ها بود. همواره عده‌ای از علما و اندیشمندان برجسته ما در این کنفرانس‌ها شرکت می‌کردند. آیت الله تسخیری از شرکت‌کنندگان ثابت این کنفرانس‌ها بودند.

دو کنفرانس اندیشه اسلامی و بعد هم سلسله کنفرانس‌های سالانه وحدت اسلامی ما در ایران نیز در ادامه و با الهام از "ملتقی الفكر الاسلامی الجزایر" (نشست هم اندیشی اسلامی الجزایر)، از سوی آیت الله تسخیری ایجاد و برگزار شد. این کنفرانس خود متأثر از افکار و اندیشه‌های اندیشمند سرشناس الجزایر، «مالک بن نبی» با ابتکار مرحوم «مولود قاسم بلقاسم» وزیر وقت امور دینی الجزایر، برگزار می‌شد و هدفش گردآوری نخبگان سیاسی و فکری جهان اسلام گرد یک میز بود. این کنفرانس ۸ تا ۱۰ روز ادامه پیدا می‌کرد و مباحث بسیار مهمی در آن مطرح می‌شد. اندیشمندان، مبلغان، اصلاح‌گرایان چپ و راست، شیعی و سنی و نمایندگان دیگر مذاهب اسلامی در آن شرکت می‌کردند.

شیخ محمد علی تسخیری با شخصیت‌های بزرگ آن روز جهان اسلام که در این نشست‌ها شرکت می‌کرد به مرادوه می‌پرداخت و شخصیت جهانی‌اش به تدریج، شکل می‌گرفت. افرادی نظیر ابوزهره، محمد غزالی، یوسف قرضاوی، زینب الغزالی، فتحی یکن، محمدسعید بوطی، احمد سحنون، ابوالحسن ندوی، فهمی هویدی، متولی الشعراوی و از اروپا نیز گاهی اسلام‌شناسان برجسته مثل

ارکون و روزه گارودی در این کنفرانس شرکت می‌کردند و از ایران و لبنان و عراق هم علاوه بر آیت الله تسخیری، علمای شیعه برجسته‌ای مثل امام موسی صدر، زنده‌یاد سیدهادی خسروشاهی و مرحوم سیدجعفر شهیدی در این کنفرانس حاضر می‌شدند.

آیت الله تسخیری، صاحب مناصب فرهنگی متعددی بود؛ معاونت بین‌الملل سازمان تبلیغات اسلامی (۱۳۷۰ - ۱۳۶۰)، دبیرکل مجمع جهانی اهل بیت (علیهم‌السلام) (به مدت ۹ سال)، معاونت بین‌الملل دفتر مقام معظم رهبری (۱۳۷۵ - ۱۳۶۹)، رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (از بدو تأسیس در ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۰)، دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی (۱۳۸۰ تا ۱۳۹۱)، عضویت مجلس خبرگان رهبری و نائب رئیس مجمع فقه اهل بیت (علیهم‌السلام) در قم از جمله عرصه‌هایی بود که وی در آنها به ایفای نقش مؤثر پرداخت.

ریاست هیئت امنای دانشکده اصول الدین و عضویت در ده‌ها نهاد و سازمان فرهنگی دیگر و همچنین فعالیت در برخی نهادهای فراملی، همچون "رابطة علماء مسلمین مکه" (انجمن علمای مسلمان مکه)، مجمع فقه اسلامی جده وابسته به سازمان همکاری اسلامی، نائب رئیس اتحادیه جهانی علمای اسلام، عضویت در مجمع اللغة العربیة در دمشق از دیگر مسئولیت‌های این مجاهد خستگی‌ناپذیر بود. شیخ تسخیری ردای مناصب گوناگون را برتن کرد، اما همیشه این رداها برایش تنگ بود. زیرا او بود که به مسئولیت و جایگاه، زینت می‌بخشید. جالب اینکه هنوز هم بعد از گذشت چند دهه برخی از این سازمان‌ها برای مخاطبان غیر ایرانی با نام او تعریف و شناخته می‌شوند.

با این حال، مسئولیت‌های اجرایی، هرگز آیت الله تسخیری را از مباحثه، پژوهش و تألیف، باز نداشت. به همین دلیل وی در حوزه‌های فکری گوناگون و عرصه‌های نظری و عملی، میراث گرانبهایی از خود برجا گذاشت و در جلسه‌های اندیشه‌ورزی و تصمیم‌گیری، همواره نظرات و پیشنهادات نوآورانه و مبتکرانه داشت. تألیفات وی، مرجعی برای پژوهشگران بود که بالغ بر صدها اثر، گفت‌وگو،

مصاحبه و سخنرانی می‌شود.

حکیم و بزرگ‌مردی بود که در همه آفاق علوم اسلامی می‌درخشید. رویکرد کلان، عالمانه و تخصص‌گرایانه‌ای به مسائل حقوقی مستحدثه از قبیل حقوق بشر، حقوق اقلیت‌ها، حقوق شهروندی، حقوق زن و خانواده و حقوق کودک و نیز موضوعات مختلف فقه اقتصاد اسلامی داشت. در حدیث و تفسیر نیز صاحب ایده و اندیشه بود و دائرة المعارفی سیار و همیشه به‌روز محسوب می‌شد.

شیخ ما، نماد تفکر، اندیشه و انقلاب در حوزه «وحدت‌بخشی» و «تقریبی» پیروان اهل بیت (علیهم‌السلام) با دیگر مسلمانان جهان بود. در مجمع فقه اسلامی - وابسته به سازمان همکاری اسلامی - اتحادیه علمای مسلمان، مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، رابطة العالم الاسلامی (انجمن جهان اسلام) و صدها کنفرانس اسلامی داخلی و خارجی، ستاره‌ای پرفروغ و بی‌همتا بود. نواندیشی‌اش در فقه مقارن، گره‌گشایی «قضایای مستعصیه» بود. روشن‌فکری نواندیش بود که هرگز از سنت و اصول عبور نمی‌کرد. به همین دلیل، جلسات علمی و فقهی بدون حضور آیت الله تسخیری ناقص به نظر می‌رسید.

زیربنای فکری و نظری این اندیشمند فرزانه، گفت‌وگو و تضارب آرا بود. با داشته‌های فکری و اندیشه‌های والا، دیدگاه خود را مستدل، منطقی و باصلاحت ارائه می‌داد و دیگران را نه با هیاهو، که با اخلاق و قدرت منطق، به تسلیم وامی‌داشت. او که نقاد زبردستی بود، «حوار» را مبنای منطقی قرآن، سنت نبوی و سیره ائمه اطهار می‌دانست. قدرت بیان و مباحثه او چنان بود که هیچ شخصیتی با هر جایگاهی، یارای مقابله با شیخ را نداشت.

او به خوبی می‌دانست که در چه زمانی و در چه موقعیتی، چه بگوید. با این وجود، متانت و فروتنی، از مهم‌ترین خصائص اخلاقی حضرت استاد بود. در مواجهه با معاندان و بعضاً توطئه‌گران نیز، انصاف و مروت را نادیده نمی‌گرفت. به راستی که مصداق تام و تمام این آیه شریفه بود که: ﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ﴾

کنفرانس‌های پر تنش سال‌های بحرانی اخیر در قطر، کویت، عربستان، عراق و لبنان، شاهدهی بر این مدعاست.

ویژگی‌های اخلاقی‌اش را به دلیل نزدیک به چهار دهه مصاحبت و مجالست با او، به خوبی درک کرده‌ام و با مشاهده این همه بردباری، متانت و در عین حال قدرت منطق و استدلال به وجد می‌آمدم و بر داشته‌های چنین فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی به خود می‌بالیدم.

امامت‌مدار و ولایت‌مدار بی‌ادعا و راستینی بود که هرگز غبار جهل و بی‌خردی متعصبان نادان خشک‌سر، بر چهره‌اش ننشست. روحیه ظریف و لطیفی داشت که خشونت و فرقه‌گرایی از گفتار و رفتارش به‌دور بود. شخصیتی هوشیار و هوشمند، خندان و تعامل‌گرا، بردبار و خوش‌خلق و سعه‌صدری بی‌نظیر داشت. از زبانی گویا و روان برخوردار بود و در عین حال، منس و اخلاقی‌چنان بود که همگان و حتی مخالفان سرسختش را به احترام و کرنش وا می‌داشت. اهل مدارا، تساهل و تسامح و همچنین همزیستی مسالمت‌آمیز با هم‌کیشان و هم‌دینان و هم‌نوعان بود و مقوله مولایش علی علیه السلام را بارها تکرار می‌کرد که: "الناس صنفان: إما أخ لك فی الدین أو نظیر لك فی الخلق."

شیخ علامه، سراپا احساس، عاطفه و نوع‌دوستی بود. لبخندها، لطیفه‌گویی‌ها و اشک‌هایش نشان این ادعا است. در فعالیت‌های خود، واقعاً خستگی‌ناپذیر بود و شب و روز نمی‌شناخت. اما همواره دیگران را مهربانانه به استراحت دعوت می‌کرد. ربع قرن پیش در آخرین روز اقامتش در قطر و برای خداحافظی، خواست تا با خانواده‌ام دیدار کند، در این ملاقات که با حضور زنده یاد قدرت الله علیزاده، یار و مشاور باوفایش انجام شد پس از توصیه‌های پدرانه به همسر و فرزندانم اظهار کرد: «من به عنوان مسئول و رئیس سازمان (سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی)، شرعاً و قانوناً دستور می‌دهم که دیگر کافی است! خامه‌یار نباید کار کند. وظیفه‌اش را انجام داده و باید در کنار شماها باشد. تنها حضور فیزیکی او در مجالس و اجتماعات، کفایت می‌کند.»

فلسطین اشغالی و قدس شریف و منظومه مقاومت ضد استعماری، همواره «نگین» مباحث سال‌های آخر عمر با برکتش بود. قدس و قدسیان، مبارزان و مجاهدان محور مقاومت را هرگز از یاد نمی‌برد. گرچه صبغه تقریبی و وحدت تشیع و تسنن، ویژگی غالب وی بود و در این مقوله، سردار و پرچم‌دار یگانه تقریب و ستاره درخشان آن محسوب می‌شد و از اصلاح‌گران بلامنازع مسیر وحدت و بیداری اسلامی تاریخ معاصر چون جمال‌الدین اسدآبادی، محمدعبد، شیخ محمدتقی قمی، شیخ محمود شلتوت و حسن البنا به‌شمار می‌رفت، اما گفت‌وگوهای بین‌الادیانی وی نیز زبانزد عالمان و دیگر رهبران ادیان الهی بود.

او که از دو سرچشمه پر فیض نجف و قم سیرآب شده بود و تئوری‌های استادش، شهید سید محمدباقر صدر را در تجربیات انقلاب اسلامی مرادش، امام خمینی به زیبایی در هم آمیخته بود، جهان‌تشنه معارف اسلامی را با ترویج معارف ناب اسلامی سیراب می‌کرد و به حق نگهبان تیزبین مرزهای اعتقادی و آموزه‌های اهل بیت علیهم‌السلام و مکتب تشیع در جغرافیای اسلام و اسلام را در جغرافیای ادیان بود.

حضرت استاد، تشیع را مکتبی هویت‌ساز می‌دانست. اندیشه‌ورزی بود که همواره، گذشته از دلایل نقلی و عقلی، به عنصر درونی توجه خاصی داشت و بسیاری از دیدگاه‌های خود را مستند به دو نظریه محوری عدالت و فطرت می‌دانست و به تبیین دیدگاه‌های دقیق و اصیل اسلام ناب و تشیع می‌پرداخت.

در اوج افاضه علم و دانش، سخت به کسب معارف می‌پرداخت. نسبت به گوینده در هر سطح و سنی که باشد، سراپا گوش بود و مخاطب را همواره آماج پرسش قرار می‌داد تا بیشتر بیاموزد. به‌راستی که مصداق «اطلب العلم من المهد الی اللحد» بود.

آیت الله تسخیری را می‌توان به تنهایی یک تاریخ‌نامید. یک «جعبه سیاه»؛ سرشار از اطلاعات و داده‌های ارزشمند در عرصه فرهنگی و فکری بین‌الملل.

سال گذشته و در آخرین روزهای قبل از مأموریتم به بیروت، جلسه‌ای پیرامون مجمع فقه اسلامی و چگونگی ادامه فعالیت کشورمان در آن حوزه در دفتر ایشان

و با حضور حضرات آقایان قمی، ابراهیمی ترکمان و اراکی تشکیل شد. لب به سخن گشود و با جوش و خروش فراوان و باحرکات جسم نحیف و کم‌توانش، چنان تاریخچه مجمع را بازگو کرد که همگان به تحسین وی پرداختند. حضرت آقای قمی ملتمسانه از او درخواست نگارش خاطرات و یا حداقل بازگویی تاریخ شفاهی‌اش را داشت که پذیرفت. سازوکار آن هم آماده و جلسات ضبط آغاز شد. اما دو صد حیف که اجل امان نداد و تاریخچه سالیان طولانی در صندوقچه اسرار وی پنهان ماند.

عالمی فرهیخته و کم‌نظیر بود که فرصت شناخت مقام علمی و خدماتش در دوران حیات، هرگز فراهم نگردید. حقیقتاً او را باید در آینه افکار فرزندگان معاصر جهان اسلام بازیابی و بازشناسی کرد. از این‌رو سازمان‌ها و نهادهای علمی و پژوهشی باید سیره این متفکر را بازنویسی و آثار فکری گسترده‌اش را تنظیم و در دسترس عموم قرار دهند؛ ضرورتی غیر قابل انکار که نباید گذر زمان آن را به فراموشی بسپارد.

کمتر کسی است از نسل دیروز و امروز فعال کشورمان در حوزه برون‌مرزی و روابط فرهنگی بین‌الملل، از فیض و کمال او بهره‌ای نبرده باشد. مهر او به دیگران بی حد و حصر بود و پیر و برنا نمی‌شناخت. همه وامدار و شاگردان مکتب اویند و همه در فقدانش خود را صاحب عزا و ماتم می‌دانند.

محبوبیت تسخیری در جهان، مرز و جغرافیا، دین و مذهب، نژاد و قومیت نمی‌شناسد. راز این عشق، محبت و مودت را باید در صداقت و باور عمیق او به اندیشه‌های تقریبی‌اش جست‌وجو کرد. زیرا وحدت شیعه و سنی، لقلقه‌زبان‌ش نبود او تا اعماق جان و تار و پود وجودش به آن اعتقاد داشت. «آن سخن کز از دل برآید لاجرم بر دل نشیند».

در تنظیم پیام تسلیت گروهی اخیر و هنگام تماس با علما، اندیشمندان و فرهیختگان با یک جمله مشترک مواجه بودم که شاه‌بیتی پیرامون این بزرگ‌مرد بود: «به گردن ما حق بزرگی داشت». و پرسشم از آن‌ها هم این بود که: «به گردن

چه کسی حق نداشت؟!»

همگان، همسویان و ناهمسویان به میزبانی اش فخر می‌ورزیدند، سیاستمداران صاحب منصب جهان اسلام، همواره تقاضای ملاقات با وی را داشتند و در «قاب» قرار گرفتن با آیت الله را «امتیازی ویژه» برای خود بر می‌شمردند.

شب‌نشینی علمایی، در یکی از شب‌های ماه مبارک رمضان ۱۳۸۰ هنگام مأموریت در قطر را هرگز از یاد نمی‌برم. پس از شرکت در آیین افتتاح رایزنی فرهنگی کشورمان در دوحه، به دعوت دکتر شیخ علی قره داغی، استاد دانشگاه الشریعة و دبیرکل اتحادیه علمای اسلام همراه با عده‌ای از علما به افتخار آیت الله تسخیری به منزل ایشان رفتیم. شب‌نشینی علمی و پربراری بود!

در جمع مدعوین، شیخ یوسف قرضاوی که آن سال‌ها نامش در جهان اسلام پرآوازه و به لحاظ سنی، ۱۷ سال از جناب تسخیری بزرگتر بود، تقاضای عاجزانه‌ای داشت تا آیت الله تسخیری مرقومه یا دیباچه‌ای بر کتاب یک‌هزار صفحه‌ای خاطراتش بنویسید. لحن درخواست قرضاوی به گونه‌ای بود که حضار را به جایگاه اندیشمند فرزانه ما واقف‌تر کرد.

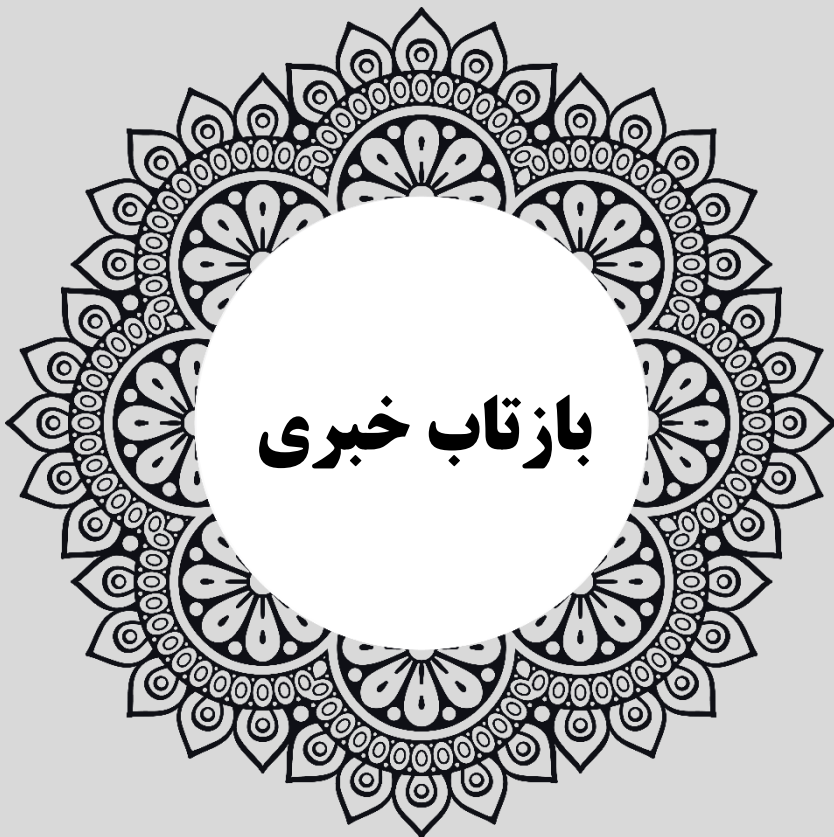
هنگام ورود به محافل علمی و فکری، همه به احترامش سراسیمه می‌ایستادند و هنگام سخن گفتن، همه را مجذوب و مشغوف منطق و استدلال خود می‌کرد. با اندیشه‌های ناب و اصلاح‌گرایانه‌اش، دل‌ها را جذب خود می‌کرد و دل‌دادگی به او، فراتر از سرزمین و جغرافیا، دین و مذهب، قومیت و نژاد بود. از صومعه تا دیر و از کلیسا تا مسجد، از کاتولیک‌های واتیکان تا ارتدوکس‌های روسیه و از آرامنه «آچمیازدین» ارمنستان و گرجستان تا آرامنه سیلیسی ایران و لبنان، و از سنی‌های الازهر مصر تا زیتونه تونس و دیانت استانبول، از اباضی‌های عُمان تا سلفی‌های جده، همه حضرت استاد ما را می‌شناختند و او را می‌ستودند.

هیچ مانعی در این جهان نتوانست در عزم راسخ و اراده پولادینش برای تحقق اهداف و آرمان‌هایش خللی وارد کند. نه ویروس کرونا و نه ویروس جهل و استبداد و استکبار! حتی در مهرماه ۱۳۷۸ یعنی بیست و یکسال سال پیش که عارضه‌ای قلبی،

آیت الله را تا حدود زیادی زمین گیر کرد، چنان روی تخت بیمارستان‌ها، کلینیک‌های ارتوپد و استخرها با عارضه‌اش، دسته و پنجه نرم کرد تا بالاخره توانست آنرا مغلوب اراده خود سازد. او که تعادل و توان جسمی‌اش را ازدست داده بود، سال‌های سال پس از آن وضعیت نیزهمچنان برفراز آسمان‌ها در پرواز بود و با بال‌های شکسته‌اش، قاره‌های هفت‌گانه را در می‌نوردید؛ پایتخت‌های جهان را زیر تیول (قلمرو) خود داشت و آوای وحدت را با زبان آسیب‌دیده‌اش به زیبایی می‌سرود و آهنگ طنین انداز مقاومت فکر و اندیشه و فرهنگ را می‌نواخت که این خود درس عبرتی برای دوستان و رشک حریفان و رقیبان بود.

آری آیت الله تسخیری، با عشق و ارادتش به پیامبر گرامی و خاندان عصمت و طهارت، «زبان گویای اسلام و تشیع»، «زیتتی» برای مکتب امام صادق علیه السلام بود. ارتحال جانسوز و غم‌بارش، مصداق واقعی «ثلمه»‌ای است که به فرموده آن امام همام اگر با مرگ عالمی در اسلام حادث شود، «لایسدها شیء» (چیزی جایگزین آن نیست) بود. روحش شاد، یادش گرامی و راهش پر رهرو باد.

بازتاب خبری

بازتاب خبری بزرگداشت آیت الله محمد علی تسخیری پیشگام وحدت و تقرب در لبنان

	• جمعية المعارف الإسلامية الثقافية • ساحة الشيخ د. أكرم بركات	
	• مؤسسة العرفان التوحيدية • ساحة الشيخ سامي ابو المني	
	• كاثوليكية بيت كيليكيا للأرمن الأرثوذكس • سيادة المطران سيبوه سركيسيان	
	• جمعية المبرات الخيرية • ساحة السيد د. جعفر فضل الله	
	• مطرانية جبل لبنان للسريان الأرثوذكس • سيادة المطران مارثيوفيلوس جورج صليبيا	
	• المنتدى القومي العربي • الاستاذة مهن بشور	
	• مطرانية الفرزل وزحلة والبقاع للروم الملكيين الكاثوليك • سيادة المطران عصام يوحنا درويش	
	• الأكاديمية الخيرية المريمية العالمية • ساحة السيد علي السيد قاسم	
	• قناة الميادين • د. يحيى أبو زكريا	
	• المجموعة اللبنانية للإعلام • الشيخ خضر البيراني	
	• المجموعة اللبنانية للإعلام • السيد يوسف نور الدين	
	• إذاعة الرسالة • الدكتور طلال حاطوم	
	• المستشارية الثقافية للجمهورية الإسلامية الإيرانية • د. عباس خامه يار	
يقدم القائمين والكاتب والباحث الفلسطيني د. مصطفى اللداوي		
المكان: Zoom Meeting 275 085 8949		
الزمان: الجمعة 4 أيلول 2020 الساعة الرابعة عصراً.		
تتابعه البث المباشر عبر الهواتف الجوالة عبر وكالة يوتيوز:		
http://www.u-news.net/ar/20/10/2677/Live-77C-Unews-Agency.html		

	لبنان يؤمنُّ رائدَ الوحدة والتقريب الراحل الكبير آية الله الشيخ محمدعلي التسخيري (رض)	
	• البطريركية المارونية • الأب د. عبدو ابوكسم	
	• دار الفتوى • فضيلة الشيخ بلال الملا	
	• المجلس الإسلامي الشيعي الأعلى • ساحة الشيخ علي الخطيب	
	• القمة الروحية الإسلامية المسيحية • د. محمد السماك	
	• الإتحاد العالمي لعلماء المقاومة • ساحة الشيخ ماهر حمود	
	• الفريق العربي للحوار الإسلامي المسيحي • القس د. رياض جرجور	
	• الجماعة الإسلامية • الحاج ابراهيم المصري	
	• مجلس علماء فلسطين • الشيخ د. محمد المرعد	
	• اللجنة الأسقفية للحوار الإسلامي المسيحي • الأباتي انطوان ضو	
	• جبهة العمل الإسلامي • ساحة الشيخ زهير جمعيد	
	• المكتب الثقافي لحركة أمل • ساحة الشيخ المفتي حسن عبدالله	
	• تجمع العلماء المسلمين • ساحة الشيخ حسان عبدالله	
	• حركة التوحيد الإسلامي • ساحة الشيخ بلال شعبان	
	• ملتقى الأديان والثقافات للحوار والتنمية • ساحة الشيخ حسين شحادة	

آدرس سایت	رسانه
https://www.isna.ir/news/99061309549	پیش‌خبر نشست در سایت «ایسنا» - فارسی
https://fa.alalamtv.net/news/5138426	پیش‌خبر نشست در سایت شبکه تلویزیونی «العالم» - فارسی
https://www.alalamtv.net/news/5138451	پیش‌خبر نشست در سایت شبکه تلویزیونی «العالم» - عربی
http://takarir.net/archives/6366	پیش‌خبر نشست در سایت «تقاریر» - عربی
http://sada4press.com/Prog-news_ns-details_idnews-20200016769_Lang-Arabic_nl-1.pt	پیش‌خبر نشست در سایت «sada4press» - فارسی
http://nna-leb.gov.lb/ar/show-news/500371	پیش‌خبر نشست در سایت «الوكالة الوطنية للإعلام» خبرگزاری رسمی لبنان - عربی
https://www.sadadahie.com/?p=106380	پیش‌خبر نشست در سایت «صدی الضاحیه» - عربی
http://almanar.com.lb/7173795?s=wts	پیش‌خبر نشست در سایت شبکه تلویزیونی «المنار» - عربی
http://fa.abna.cc/7c1s	پیش‌خبر نشست در سایت «ابنا» - فارسی
https://ar.abna24.com/news/1067161	پیش‌خبر نشست در سایت «ابنا» - عربی
https://nabd.com/t/76951277-a75c64	پیش‌خبر نشست در سایت «نبض» - عربی
http://honabeirut.net/lebanon/amp/96503	پیش‌خبر نشست در سایت «هنا بیروت» - عربی
https://www.lebanontimes.news/archives/164897	پیش‌خبر نشست در سایت «لیبانون تایمز» - عربی
https://www.alkawthartv.com/news/249576	پیش‌خبر نشست در سایت شبکه تلویزیونی «الکوثر» - عربی
https://wafaamagazine.org/archives/142449	پیش‌خبر نشست در سایت مجله «وفاء» - عربی
http://www.newhub.org/AR/AL/739997	پیش‌خبر نشست در سایت «نیو هوب» - عربی

آدرس سایت	رسانه
https://www.islamtimes.org/ar/news/88451/	پیش خبر نشست در سایت «اسلام تایمز» - عربی
https://www.alalamtv.net/news/5138451/	پیش خبر نشست در سایت شبکه تلویزیونی «العالم» - عربی
https://www.lebanon24.com/news/lebanon/741931/	پیش خبر نشست در سایت «لیبانون ۲۴» - عربی
https://hawanaadloun.com/?p=116011	پیش خبر نشست در سایت «هوانا عدلون» - عربی
https://www.facebook.com/134652497315844/posts/745059366275151	پیش خبر نشست در سایت «سکسکیه» - عربی
https://iqna.ir/fa/news/3921243	بازتاب خبری نشست در سایت «ایقنا» - فارسی
https://iqna.ir/ar/news/3478059	بازتاب خبری نشست در سایت «ایقنا» - عربی
https://www.isna.ir/news/99061611519	بازتاب خبری نشست در سایت «ایسنا» - فارسی
http://fhnews.ir/fa/news/109432	بازتاب خبری نشست در سایت «فرهنگ و هنر» - فارسی
https://www.mehrnews.com/news/5014565	بازتاب خبری نشست در سایت «مهر» - فارسی
http://fa.abna.cc/7c4W	بازتاب خبری نشست در سایت «ابنا» - فارسی
http://yasour.org/2018/ar/news/details/news-50990	بازتاب خبری نشست در سایت «یا صور» - عربی
http://takarir.net/archives/6406	بازتاب خبری نشست در سایت «تقاریر» - عربی
https://ana.press/fa/news/36/512848	بازتاب سخنرانی رایزن فرهنگی در سایت «آناپرس» - فارسی
https://ana.press/fa/news/33/512883	بازتاب سخنرانی شیخ علی الخطیب نایب رئیس مجلس اعلای شیعیان لبنان در سایت «آناپرس» - فارسی
http://nna-leb.gov.lb/ar/show-news/500887/	بازتاب خبری نشست در سایت «الوکاله الوطنیه للإعلام» خبرگزاری رسمی لبنان - عربی

آدرس سایت	رسانه
http://almanar.com.lb/7187479	بازتاب خبری نشست در سایت شبکه تلویزیونی «المنار» - عربی
http://www.alkalimaonline.com/newsdet.aspx?id=507665	بازتاب خبری نشست در سایت «الکلمه اون لاین» - عربی
https://www.sadadahie.com/?p=108271	بازتاب خبری نشست در سایت «صدی الضاحیه» - عربی
http://www.taghribnews.com/ar/news/474780/	بازتاب خبری نشست در سایت «تقریب» - عربی
https://www.alkawthartv.com/news/249662	گزارش خبری نشست در سایت شبکه تلویزیونی «الکوثر» - عربی
http://arabicradio.net/news/66922	بازتاب خبری نشست در سایت «اذاعه طهران» - عربی
https://www.alalamtv.net/news/5141186	بازتاب خبری نشست در شبکه تلویزیونی «العالم» - عربی
https://twitter.com/uunionnews/status/1301806528324927488	توثیقی در باره نشست در تویتز «وکاله یونیوز للأخبار» - عربی
http://icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=261&pageid=32423&newsview=756382	بازتاب خبری نشست در سایت سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی
http://icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=261&pageid=32255&newsview=756523	بازتاب خبری نشست در سایت سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی

پیش خبر نشست در سایت «یونیوز» - فارسی

Pinned Tweet

 unews farsi @unews farsi · 14m

#ویدیو
به مناسبت رحلت آیت الله محمد علی التسخیری ،
مراسم یادبودی را در فضای مجازی از طرف رایزنی
فرهنگی جمهوری اسلامی در لبنان برگزار می کنند
روز جمعه 13 شهریور سال 1399 در ساعت 4 بعد
از ظهر
مکان: Zoom Meeting 275 085 8949
بخش مستقیم خبرگزاری یونیوز
[u-news.net/ar/20/10/2677/...](https://u-news.net/ar/20/10/2677/)

پیش خبر نشست در سایت «یونیوز» - عربی

 @uunionnews · 1m

#بالفيديو
بمناسبة رحيل العالم الكبير آية الله الشيخ محمد علي
التسخيري تأبين جامع في الفضاء الافتراضي تقيمه
المستشارية الثقافية الإيرانية في لبنان يوم الجمعة ٤
أيلول ٢٠٢٠ الساعة الرابعة عصراً
المكان Zoom Meeting 275 085 8949
البت المباشر عبر وكالة يونیوز
twitter.com/uunionnews/sta...

پیش خبر نشست در سایت «یونیوز» - انگلیسی

Unews Press Agency @Unew... · 12m ▾
On the occasion of the departure of Ayatollah Mohammad Ali Taskhiri, a memorial service to be held in the virtual space by the Cultural Counselor of Iran in Lebanon
Friday 4th of September 2020, at 04:00 pm
Zoom Meeting 275 085 8949
live via Unews:
[u-news.net/ar/20/10/2677/...](https://u-news.net/ar/20/10/2677/)

امسکیر و التالیف کسور و سوسور و کار و اید و قریب
The Cultural Counselorship of the Embassy
of Islamic Republic of Iran - Lebanon

بازتاب خبری و بیناری با عنوان «بزرگداشت و بیناری آیت الله تسخیری در لبنان» (چهارشنبه ۹ مهر ماه ۱۳۹۹)

آیت الله تسخیری رحمه الله والحدود الرجال

بمناسبت روز زمین پروردگار، در حالی که روز وحدت و تقرب و شهادت آیت الله الزینبیه است، در روز ۹ مهر، آیت الله تسخیر صاحب نظر، استادی، استاد و مرجع عالیقدر، صاحب نظر و بینار، در لبنان، آیت الله تسخیری، در بیان آیت الله تسخیری، همه حضور و وجودی از رجال و ذکات به حضور شخصیت و مقام سمیت تنبیه و التواضع والتواضعات التواضعات ستار ذوالعقب.

انجمن مطبوعاتی جمهوری لبنان بیروت

<p>۱. هیئت نظارت و مراقبت اسلامی ایران</p> <p>۲. د. آقا قزوینی، رئیس هیئت نظارت و مراقبت اسلامی ایران</p> <p>۳. انجمن علمی عربین صاحب آیت الله الزینبیه</p> <p>۴. د. آیت الله محمد شهبازی، آیت الله امام</p> <p>۵. المجلس الإسلامي العلمي الأعلى لبنان</p> <p>۶. آیت الله عبدالحمید فاضل، رئیس المجلس الإسلامي العلمي الأعلى لبنان</p> <p>۷. حزب الله - لبنان، آیت الله محمد باقر</p> <p>۸. آیت الله الامین امام</p> <p>۹. حرکات المقاومة الإسلامية لبنان - حزب الله</p> <p>۱۰. آیت الله محمد باقر زین العابدین صاحب آیت الله الزینبیه</p> <p>۱۱. حرکات الجهاد الإسلامي في فلسطين</p> <p>۱۲. السيد زاهد الشافعي، آیت الله امام</p> <p>۱۳. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۱۴. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۱۵. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۱۶. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۱۷. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۱۸. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۱۹. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۰. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۱. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۲. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۳. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۴. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۵. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۶. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۷. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۸. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۲۹. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۳۰. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p>	<p>۳۱. هیئت نظارت و مراقبت اسلامی ایران</p> <p>۳۲. د. آقا قزوینی، رئیس هیئت نظارت و مراقبت اسلامی ایران</p> <p>۳۳. انجمن علمی عربین صاحب آیت الله الزینبیه</p> <p>۳۴. د. آیت الله محمد شهبازی، آیت الله امام</p> <p>۳۵. المجلس الإسلامي العلمي الأعلى لبنان</p> <p>۳۶. آیت الله عبدالحمید فاضل، رئیس المجلس الإسلامي العلمي الأعلى لبنان</p> <p>۳۷. حزب الله - لبنان، آیت الله محمد باقر</p> <p>۳۸. آیت الله الامین امام</p> <p>۳۹. حرکات المقاومة الإسلامية لبنان - حزب الله</p> <p>۴۰. آیت الله محمد باقر زین العابدین صاحب آیت الله الزینبیه</p> <p>۴۱. حرکات الجهاد الإسلامي في فلسطين</p> <p>۴۲. السيد زاهد الشافعي، آیت الله امام</p> <p>۴۳. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۴۴. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۴۵. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۴۶. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۴۷. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۴۸. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۴۹. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۰. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۱. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۲. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۳. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۴. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۵. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۶. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۷. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۸. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۵۹. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۶۰. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p>	<p>۶۱. هیئت نظارت و مراقبت اسلامی ایران</p> <p>۶۲. د. آقا قزوینی، رئیس هیئت نظارت و مراقبت اسلامی ایران</p> <p>۶۳. انجمن علمی عربین صاحب آیت الله الزینبیه</p> <p>۶۴. د. آیت الله محمد شهبازی، آیت الله امام</p> <p>۶۵. المجلس الإسلامي العلمي الأعلى لبنان</p> <p>۶۶. آیت الله عبدالحمید فاضل، رئیس المجلس الإسلامي العلمي الأعلى لبنان</p> <p>۶۷. حزب الله - لبنان، آیت الله محمد باقر</p> <p>۶۸. آیت الله الامین امام</p> <p>۶۹. حرکات المقاومة الإسلامية لبنان - حزب الله</p> <p>۷۰. آیت الله محمد باقر زین العابدین صاحب آیت الله الزینبیه</p> <p>۷۱. حرکات الجهاد الإسلامي في فلسطين</p> <p>۷۲. السيد زاهد الشافعي، آیت الله امام</p> <p>۷۳. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۷۴. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۷۵. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۷۶. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۷۷. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۷۸. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۷۹. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۰. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۱. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۲. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۳. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۴. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۵. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۶. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۷. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۸. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۸۹. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p> <p>۹۰. اتحاد الجمهوريات الإسلامية في لبنان</p>
--	---	---

مستشفى الامانة الجمهورية الإسلامية الإيرانية في لبنان
د. عباس خاها، رئیس المستشفى التخليفي

التلفون: 00961314458194 Zoom Meeting 710 468194
يمكنكم تحميل تطبيق التليجرام من متجر التطبيقات أو من متجر Google Play
http://www.irannews.net/2019/09/27/11/view/7C7C3hewwAgency.htm

بیت الله تسخیری رحمه الله والحدود الرجال

آدرس سایت	درج خبر
https://www.iribnews.ir/fa/news/2842875/	پیش‌خبر وینار در سایت «ایرنا» - فارسی
https://ar.irna.ir/news/84057576/	پیش‌خبر وینار در سایت «ایرنا» - عربی
https://iqna.ir/fa/news/3925842	پیش‌خبر وینار در سایت «ایکنا» - فارسی
https://iqna.ir/ar/news/3478375	پیش‌خبر وینار در سایت «ایکنا» - عربی
https://ana.press/fa/news/36/518978	پیش‌خبر وینار در سایت «آناپرس» - عربی
http://qodsna.com//ar/346428	پیش‌خبر وینار در سایت «قدسنا» - عربی
http://takarir.net/archives/6555	پیش‌خبر وینار در سایت «تقاریر» - عربی
https://www.irna.ir/news/84062842/	بازتاب وینار در سایت «ایرنا» - فارسی
https://iqna.ir/fa/news/3926900/	بازتاب وینار در سایت «ایکنا» - فارسی
https://iqna.ir/ar/news/3478449/	بازتاب وینار در سایت «ایکنا» - عربی
https://www.isna.ir/news/99071208589/	بازتاب وینار در سایت «ایسنا» - فارسی
https://fa.abna24.com/news/	بازتاب وینار در سایت «ابنا» - فارسی
https://www.sadadahie.com/?p=122943	بازتاب وینار در سایت «صدی‌الضاحیه» - عربی
https://almanar.com.lb/7302429	بازتاب وینار در سایت شبکه تلویزیونی «المنار» - عربی
http://takarir.net/archives/6575	بازتاب وینار در سایت «تقاریر» - عربی
http://newspaper.al-vefagh.ir/?nid=6524&pid=5&type	بازتاب وینار در سایت «الوفاق» - عربی
https://www.alkhabaraigded.com/braking_news/74902/	بازتاب وینار در سایت «الخبر الجدید» - عربی

آدرس سایت	درج خبر
http://qodsna.com//ar/346591	بازتاب خیر در سایت «قدسنا» - عربی
https://iqna.ir/ar/news/3478424/	بازتاب سخنرانی مجری برنامه آقای مصطفی اللدوای در سایت «ایکنا»
http://www.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=261&pageid=32255&newsview=757814	